

BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

novine

Subotica, oktobar 2008. • Godina IV • Broj 40 Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič“

Radio Novi Sad – 100 MHz
vrime emitovanja: petak 22.00 – 22.30 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR“

Televizija Novi Sad – II program
vrime emitovanja: subatom od 15.30, a
repriza je naredne subate od 15.30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

**Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.yu**

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

Subotica, avgust 2005. • Godina 1 • Broj 2

novine

Cina: 50 dinara

**Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine**Godina IV Broj 40
Oktobar 2008. godine
Cina 50 dinara

Izlazi posljednjeg petka u mjesecu

Izdavač:NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR“ - Subotica**Osnivač izdavača:**NACIONALNI
SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE
MANJINE**Direktor NIU „BIC“ i****glavni i odgovorni urednik:**
mr Suzana Kujundžić - Ostojić**Savit novina:**Mijo Mandić (mladi), Nevenka Bašić Palković,
Mirjana Savanov**Tehnički urednik:**

Ivan Stantić

Stalni saradnici:Nevenka Bašić Palković, Ana Vojnić Kortmiš,
Livia Tričko Stantić, Joso Poljaković,
dr Andrija Peić Tukuljac, Desa Kujundžić,
Marija Horvat, Tanja Bošnjak, Nikola Sedlak,
Dragan Tovarišić, Alojzije Stantić**Adresa:**

Trg cara Jovana Nenada 15/1, 24000 Subotica

Telefon/fax: 024 523-505**e-mail:** bic@tippnet.rs**Tekući računi:** 160-143270-73 i 335-16082-21**Štampa:**

„KriMel“ Budisava

Distribucija:„Štampa sistem“ - Beograd, „North press“ -
Subotica, „Celtis“ - Sombor, „Futura plus“ -
Zemun**Nacionalni savet****bunjevačke nacionalne manjine:****Kancelarija u Subotici:**

Trg cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica

Telefon/fax: 024 554-881**e-mail:** bns.scg@EUnet.yu,

bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:

Staparski put br. 10, 25000 Sombor

Telefon/fax: 025 449-175*Na naslovnoj strani:***Salaš***autor: Marija Horvat*CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE *novine*: informativno - političko
glasilo / glavni i odgovorni urednik Suzana Ku-
jundžić - Ostojić. - 1998-2004; God. 1. br. 1 (2005).
- Subotica: NIU Bunjevački informativni centar,
1998-2004; 2005. - Ilustr.; 30 cm
Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Istorija je, to i dica znadu, učiteljica života i ritko kome se vrati tamo tačno di triba i odkaleg mož opet krenit i ispravit propušteno. Uskoro će 90 godina od Velike skupštine u Novom Sadu 1918. godine di su Bunjevci učestvovali ko konstitutivni narod. Puno tog je naš narod onda očekivo, a malo tog se ostvarilo. Ono što ni zamislit nisu mogli cigurno je 1945. kad njim je zabranjeno i bit ono što jesu. Točak istorije okrenio se opet u našu hasnu, u pridlogu Statuta Vojvodine smo priznati, makar, ko nacionalna manjina. Ima ovaj Statut i tušta mana, al opet, tu smo, nismo zaobadeni. I jeto nas opet na istom raskršću u borbi za svoj jezik, školovanje i obrazovanje. Samo za to, to i dica znadu, triba jedinstvo oni koji će narod vodit. Za mnoge je jedinstvo samo jednoumlje, al to je zdravo daleko od istine. Često do jednog cilja ima nikoliko putova, samo koji je pravi, najbrži jel najlakši? Nema lakog odgovora na ovo pitanje – al imam savit – daj drugom puta, pa će i on tebi. Privati pruženu ruku, privati izazov i od neistomišljenika opravi svog vrnog saputnika. Moždar će kad stignete na cilj, i sam uvidit kako je šteta što vam i prija nije prišo.

**Budi Bunjevac – čitaj
Bunjevačke novine!****U OVOM BROJU BUNJEVAČKI
NOVINA PROČITAJTE:**

Strana 4:

Strana 5-6:

Strana 6:

Strana 7-8:

Strana 9-10:

Strana 14-15:

Strana 15:

Strana 16-17:

Strana 20-21:

I Bunjevci dobili mesto u Statutu**Ulaze ljudi, knjige i računari****„Tandrčak“ poziva učitelje i učenike****Neravnopravnost i kroz upotrebu jezika****Novinarstvo – moj životni put****Lipota salašarskog života****Pripovitka u slikama****Na dobrom putu da se zaokruži nacio-
nalno biće****Svetkovina Svi sveti****Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese****„Bunjevačke novine“ pritplatite se na nji.****Pritplata do kraja godine je 70 dinara.****Platit možete na naš tekući račun:****335-16082-21 (Metals banka) sa naznakom za pritplatu.****Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.****Platit možete na naš devizni račun:****IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22****sa naznakom za pritplatu (Metals banka).***Posli uplate, javite se na telefon 024/523-505, kako bi upisali vašu kućnu adresu*

AMANDMANI NACIONALNI MANJINA NA STATUT AP VOJVODINE NISU UVAŽENI

I BUNJEVCI DOBILI MISTO U STATUTU

Primedbe i pridloge koji su pridsidnici nacionalni savita, pa tako i Bunjevački nacionalni savit, dali da se kroz amandmane unesu u Statut AP Vojvodine, nisu uvaženi. Oni su 4. oktobra vodili razgovor o tekstu tad još Nacrta Statuta kod pridsidnika Izvršnog veća Bojana Pajtića. Nisu bili u potpunosti zadovoljni Nacrtom. Svoje nezadovoljstvo su izrazili i zbog nastavljanja stare prakse da ji ne uključivaje u pripremu važni dokumenata, a njevo učešće u javnoj raspravi se svelo na jedan radni sastanak s potpridsidnikom Izvršnog veća Anom Tomanovom-Makanovom i pokrajinskim sekretarom za propise, upravu i nacionalne manjine Tamašom Korhecom 1. oktobra.

Zahitvi se, kako smo obavijestili u Bunjevačkom nacionalnom savitu, odnose na članove 6, 35 i 40 Statuta AP Vojvodina.

U članu 6 je pridloženo da kriterijum nabiranja bude proširen i na nacionalne zajednice koje čine brojčanu manjinu, a tradicionalno žive na ovim prostorima i formirale su nacionalni savit sa sidištem na teritoriji AP Vojvodine. Taj član treba dopuniti s nacionalnim zajednicama Ukrajinaca i Nemaca.

Drugi amandman se odnosio na član 35, odnosno na političko pridstavlanje, pa se kaže da ono, kad su nacionalne manjine u pitanju, nije riješeno, iako 35 odsto stanovnika u Vojvodini ne pripada većinskoj nacionalnoj zajednici. Tako su nacionalni saviti pridložili da se član 35 dopuni i da glasi: „Od 120 poslanika 15 poslanika biraju pripadnici nacionalnih zajednica koji čine brojčanu manjinu”.

Stav 3 ovog istog člana posto bi onda stav 4 koji bi se prominio i glasio: „Polovina članova saveta bira se iz reda poslanika izabranih od strane pripadnika nacionalnih zajednica koje čine brojčanu manjinu u ukupnom stanovništvu AP Vojvodine”.

Kad su pridlagali ovaj amandman na član 40, smatrali su da ako da se on ne prihvati, dovodi se u pitanje poštivanje prava nacionalni zajednica koje čine brojčanu manjinu i ujedno široko otvara vrata za apsolutnu kontrolu koju će vršiti političke partije. Bio bi to velik korak unatrag za sva dosadašnja dostignuća na polju manjinski prava.

Nacionalne zajednice zvanično još nisu reagovala na usvojenju verziju Statuta.

B. E.

Bunjevački grb u Skupštini Izvršnog veća Vojvodine

Saopštenje povodom Nacrta Statuta AP Vojvodine

Pozdravljamo donošenje novog Statuta AP Vojvodine, koji šire i doslednije obezbeđuje autonomiju Vojvodine u okviru Republike Srbije. Navedenim rešenjima doslednije su regulisana i prava nacionalnih manjina u Vojvodini. Prvi put bunjevačka nacionalna zajednica, se imenom spominje u jednom najvišem aktu i to je za nas značajan signal da ćemo ostvariti sva prava, koja imaju i ostale nacionalne zajednice u pogledu obrazovanja, standardizacije jezika i njegove službene upotrebe. U ovoj oblasti i ako je postignut vidan napredak, nedostaju neka rešenja koja bi u uslovima specifičnosti nacionalnih zajednica obezbedila još veći stepen njihove ravnopravnosti, a poznata su i u drugim demokratskim državama u okruženju. Ukazujemo na činjenicu da Statut ne predviđa zastupljenost svih nacionalnih zajednica u Skupštini Vojvodine kao najvišem organu u AP Vojvodini i time brojčano manje nacionalne zajednice ne mogu ostvariti sva zagarantovana prava, koja proističu iz okvira nadležnosti Skupštine Vojvodine. Nacionalne zajednice koje nemaju svog predstavnika u Skupštini Vojvodine ne mogu biti zastupljene u Savetu nacionalnih zajednica kao organu Skupštine i već time nisu u potpunosti ravnopravni sa ostalima.

Podržavamo stremljenja AP Vojvodine za ubrzanim ekonomskim razvojem i za to preuzimanjem odgovornosti na samu sebe, odnosno subregione na teritoriji Pokrajine.

Ukoliko postoji bojazan ili opservacije da je ovo Statut oceppljenja od Republike Srbije, želimo napomenuti da ćemo i danas kao i 1918. godine biti faktor stabilnosti u Republici, na celoj njenoj teritoriji, a naročito na teritoriji severne Bačke, gde su danas Bunjevci najviše zastupljeni.

Predsednik Bunjevačke stranke Vojvodine mr Branko Francisković

Predsednik Bunjevačkog nacionalnog saveta dipl ing Nikola Babić

Predsednik Bunjevačke matice dipl. pravnik Ivan Sedlak

BUNJEVAČKA MATICA ODRŽALA REDOVNU GODIŠNJU SKUPŠTINU

ULAZE LJUDI, KNJIGE I RAČUNARI

• Završena adaptacija prostorija Bunjevačke matice i formirana biblioteka od oko 3.000 knjiga i časopisa • Obilježeno je 120 godina od smrti biskupa Ivana Antunovića postavljanjom njegove slike, rada Save Stojkova • Nastavljena je dobra saradnja s lokalnom samoupravom, a uspostavljena je saradnja sa slovenskim maticama • U planu je omasovljenje članstva Matice, opremanje prostorija, izdavanje novi knjiga i održavanje programa Večeri utorokom

Sudeć po onom što je izneto u godišnjem izvištaju Bunjevačke matice od novembra lanjske do septembra ove godine, između dvije skupštine ove bunjevačke institucije puno toga je urađeno. Izvištaj je na Skupštini, održanoj polovinom septembra meseca, iznio **Ivan Sedlak**, pridsidnik ove institucije. Ko jedan od najvažniji zadataka on je naveo završetak adaptacija prostorija Bunjevačke matice u aprilu ove godine.

- U toku ove godine odobreno je još 2.000.000 dinara iz NIP-a, radi finansiranja dodatni radova i opremanja Matice sa potrebnim namštajem. Nažalost, sredstva još nisu realizovana zbog sukoba nadležnosti između republički i pokrajinski organa zaduženi za distribuciju sredstava iz nacionalnog investicionog plana. Dosad je iz NIP-a za potrebe adaptacije i opremanja Matice, utrošeno 8 miliona dinara, prema usvojenom programu i u skladu sa projektom - kazao je Ivan Sedlak. Bunjevci su ovim dobili jedan reprezentativan i funkcionalan prostor koji zadovoljava vrlo visoke standarde. Značajno je istać da smo se i tehnički dobro opremili, jel smo kupili tri računara, fotokopir aparat, štampač, ozvučenje za svečanu salu i digitalni fotoaparat, što sve ukazuje da Matica intenzivno radi na stvaranju priduslova za rad kreativnog dila našeg korpusa u poslovima očuvanja bunjevačkog identiteta.

Sedlak je istako da je završena i restauracija hodnika zgrade u kojoj se nalazi Matica, tako da će pored sredene fasade cili objekat Manojlović palata predstavljati jednu od najljepši zgrada u varoši.

Ko značajan posao u ovom izvištajnom periodu Sedlak je naveo formiranje Bunjevačke zavičajne biblioteke.

- Raspoložemo s fondom od oko 3.000 knjiga, časopisa i novina, za koje je napravljena evidencija u skladu sa bibliotekarskim propisima. Nabavljen je računar, kupljen je program, tako da postoji i elektronska evidencija podataka. Program omogućava pritrživanje po velikom broju kriterijuma. Postoji i zainteresovanost za doniranje ovake biblioteke, tako da smo od mr Antuna Ba-

I ovog puta je svečana sala Bunjevačke matice bila puna

šić Palkovića dobili na poklon 548 naslova, a u toku je priuzimanje i bogate biblioteke našeg počasnog pridsidnika Marka Peića, zasad je priuzeto 567 naslova. Pored ovi najveći donatora, knjige su donirali i Miodrag Mendragić, Josip Tikvički - naveo je spisak Sedlak, na kojem je i njegovo ime. - **Ovaka koncepcija biblioteke je bitna jel skupljeni fond predstavlja istorijsku građu i podlogu za naučna istraživanja o Bunjvcima, i predstavlja snažnu kariku prošlosti i sadašnjosti.**

U izvištaju je kazano da je obezbeđen kontinuitet u izlaženju internog glasila za nauku, kulturu i stvaralaštvo „Rič Bunjevačke matice”, a da je nov urednik Mijo Mandić u osnovi zadržo koncepciju Biltena, al je malo više pažnje posvetio našoj istoriji. U okviru izdavačke dilantnosti Matice realizovana su dva projekta: odštampana je i promovisana knjiga pisnikinje **Ane Popov** s dva naslova, „Plameni praporci” i „Miseć viri kroz virange”, i knjiga **Ivana Bašić Palkovića** „Istinu tražim”. U završ-

noj fazi je priprema knjige **Ivana Bašić Palkovića** „Dida, pripovijadaj mi”, ko i Zbirka dičiji radova sa prvog konkursa pod nazivom „Bunjevačka lipa rič”.

Završetkom adaptacije prostorija obnovljene su aktivnosti na pridstavljanju kulturnog stvaralaštva Bunjevaca i kulturni stvaralaca iz drugi nacionalni korpusa u okviru projekta „Večeri utorokom”. Tako je pridstavljena knjiga pisama **Ane Popov**, pa izvedeno veće poezije **Gabrijele Diklić**. Tu je pridstavljen i pisnik iz Kikinde **Ljubomir Teofanov**, zatim je održana istorijska tribina povodom pridstavljanja knjige „**Mitovi i stereotipi nacionalizma i komunizma u bivšoj Jugoslaviji**”, u zajedničkoj organizaciji s **Centrom za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada**, ko i svečana priredba nakon završenog konkursa za izbor najljepči pisnički i prozni dičiji radova.

- **Neposredno prija naše Skupštine, povodom obilježavanja 120 godina od smrti biskupa Ivana Antunovića, velikog prosvi-**

Radno prisidništvo

titelja našeg naroda, uz prigodan program, naš prvi i doživotni prisidnik Marko Peić otkrio je portret u ulju Ivana Antunovića, koji je naslikao naš slikar Sava Stojkov iz Sombora. Ovom događaju prisustvovali su i visoki predstavnici naše katoličke crkve, mons. dr. Andrija Kopilović i mons. Stjepan Beretić, koji je dao blagoslov Matici, njenim prostorijama i svima koji u njima rade i stvaraju – kazao je Ivan Sedlak.

– Nastavljena je vrlo dobra saradnja sa Skupštinom opštine Subotica, koja je pored redovnog finansiranja dilatnosti, privatila i plaćanje jednog stalnog zaposlenog lica u Bunjevačkoj matici, i time nas izjednačila sa najvišim kulturnim institucijama drugi nacionalni zajednica – istako je Sedlak.

Na kraju svog izvištavanja Ivana Sedlak se osvrnio i na saradnju s drugim maticama.

– Ostvarili smo blisku saradnju s najstarijom slovenskom Maticom srpskom i Maticom slovačkom u Srbiji. Dogovorili smo zajedničke aktivnosti i dobili podršku za naše aktivnosti na standardizaciji jezika i rješavanju statusa na nivou Pokrajine Vojvodine. Bunjevačka matica je prošle godine učestvovala na Prvom kongresu slovenski matica u Martinu, u Slovačkoj doživjela međunarodnu promociju, a kroz to i naš bunjevački korpus, jel smo imali i referat na temu „Bunjevački narodni identitet“. Prisustvovali smo i ovogodišnjem obilježavanju 145. godine postojanja Matice slovačke, u avgustu misecu – kazao je Sedlak, i dodao da je ove godine poboljšani finansijski status institucije, jel su iz budžeta Opštine, Pokrajine i Republike ostvarili značajnija sredstva, ko i putem konkursa za projekte.

U nastavku sidnice svoj izvištaj podno je i Nadzorni odbor, čija je suština bila da se domaćinski gazdovalo s novcima i sve po propisima. Na kraju je Ivan Sedlak dao i plan rada za sljedeću godinu. Proriteti će bit realizacija dodatni dva miliona dinara odobrenih iz NIP-a i opremanje Matice s namištajom, zatim, omasovljavanje i podmlađvanje članstva, privlačenje kreativni, obrazovani i stručni ljudi, rješavanje statusa Matice na nivou Vojvodine, saradnja s

ostalim maticama, učešće Matice na Društom Kongresu matica, u Slovačkoj, obezbijavanje stalnog izlaženja „Riči Bunje-

vačke matice“ na povećanom broju strana, oblikovanje sajta, sprovođenje drugog konkursa za najbolje dičje radove u oblasti poezije i proze, i štampanje zbornika „Bunjevačka lipa rič“.

U izdavačkoj dilatnosti planira se izdavanje zajedničke zbirke pisama i proze bunjevački stvaralaca na bunjevačkom jeziku, romana Ivana Bašić Palkovića „Dida, pripovijadaj mi“, knjige iz oblasti istorije Mije Mandića „Buni, Bunijevci i Bunjevci“, knjige pisama „Draga sićanja“ Jelisavete Vučetić Buljovčić i knjige pisama Stipana Šarčevića „Stari salaš“.

Nastaviće se s održavanjem „Večeri utorkom“. Na ovoj Skupštini izglasano je počasno članstvo u ovom tilu za **mr Antuna Bašić Palkovića i dr Josipa Stantića**. Da podsjetimo, dosad je bio samo jedan, **Marko Peić**.

B. E.

AKTIV UČITELJA BUNJEVAČKOG GOVORA ODRŽO SVOJU SIDNICU

„TANDRČAK“ POZIVA UČITELJE I UČENIKE

Aktiv učitelja u prostorijama BIC-a

Na sastanku Aktiva učitelja za nastavu – Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, koji se sastoji 11. oktobra, divanilo se, izmed ostalog, i o primeni dičjeg lista „Tandrčak“ u nastavi. Kako je kazala glavna i odgovorna urednica „Bunjevački novina“ i „Tandrčka“ **mr Suzana Kujundžić Ostojić**, ovaj dičji list se štampa u 1.000 primeraka plus koliko ima daka koji pohađaju ovaj izborni predmet. Jel, on se koristi u nastavi u nedostatku udžbenika koji još nisu odobreni i štampani.

Na sastanku je dogovoreno koji još dodatni broj „Tandrčaka“ treba štampat a koji će se dilit diti u školama a ne pohađaje časove bunjevačkog govora. Mr Kujundžić Ostojić je kazala da će se do kraja godine praviti kompleti „Tandrčka“ od ove godine i dilit će se zainteresovanima.

Glavna urednica je uputila poziv prosvitnim radnicima koji pridaju izborni predmet Bunjevački govor, da oni i njevi učenici postanu saradnici i da pišu tekstove za „Tandrčak“. Ona je iznela i podatak da je u izradi „Tandrčkova riznica“, s pripovjatkama i pismama na bunjevačkom jeziku, a da će se početkom godine, najvirovatnije u martu proslaviti godišnjica izlaženja „Tandrčka“.

Na sidnici Aktiva napravljen je plan pripreme priredbe za kraj godine na kojoj će se dilit božićni paketići učenicima koji pohađaje ovaj izborni predmet.

Učitelji su istakli kako njim je ovaj dičji list od velike pomoći u nastavi, dogovorena je dalja saradnja u pripremi lista, i izražena želja da se sve škole i učenici nađu u narednim brojevima „Tandrčka“.

B. E.

SA OKRUGLOG STOLA POVODOM IZVIŠTAJA SAVITU EVROPE O POŠTIVANJU MANJINSKI PRAVA

NERAVNOPRAVNOST I KROZ UPOTRIBU JEZIKA

Zbog tog što nemaju standardizovan jezik Bunjevci ne uživaju sva prava ko ostale manjine, na primer obrazovanje na bunjevačkom jeziku i učestvovanje na konkursima za dodilu sredstava od lokalne samouprave

Srbija je ponovo pisala izveštaj za Savet Evrope, koliko su se poštivale odredbe Okvirne konvencije za zaštitu nacionalni manjina i Povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, čiji je potpisnik od 2005. i 2001. godine. O tom šta je urađeno, pogotovo u Vojvodini i Gradu Subotici, bilo je riči na okruglom stolu 14. oktobra u Subotici. Organizator je bio **Vojvodanski centar za ljudska prava**, ispred kojeg je govorila **Aleksandra Vujić**. Mali odziv učesnika okruglog stola u Subotici, kako je ona kazala, uobičajen je ko i u drugim gradovima, jer pokazuje odnos države prema pitanju manjinski prava.

Država ima obavezu podnositi izveštaj, al Savit Evrope traži da se u to uključi i civilno društvo, odnosno, direktni korisnici manjinski prava, kako bi on bio objektivniji. Praktično, izveštaj mogu pisati svi. Ekspertski tim Savita Evrope piše izveštaj, al prija tog, sad u novembru, on će posilit našu zemlju da se i u direktnom kontaktu upozna sa situacijom.

Koliko se poštivaju prava nacionalni manjina i šta bi trebalo uraditi da se stanje poboljša, govorili su pridstavnici nacionalni zajednica Hrvata, Bunjevaca i Nimaca. U Vojvodini ima 11 nacionalni manjina, u Srbiji 17, a nji 12 ima svoje savite nacionalni manjina.

U Vojvodini su u izradi alternativnog izvištaja učestvovali saviti za nacionalne manjine i nevladine organizacije. Prva impresija je da postoji velika razlika u ostvarivanju prava manjina u Vojvodni i centralnoj Srbiji, u korist Vojvodine. Jedan od značajni razloga su ekonomski problemi.

Đurdica Skenderović, ispred Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, iznela je nike od problema s kojima se suočava ova zajednica kad je u pitanju ostvarivanje prava nacionalni manjina. Najpre je kazala da su Bunjevci tokom istorije bili priznati, čak su imali i svoje škole, a da su posli Drugog svitskog rata dekretom bili „ukinuti”. Tek devedeseti godina prošlog vika Bunjevci su dobili pravo da se izjašnjavaju ko Bunjevci, pa ji je u popisu iz 1991. godine bilo 17.000, a 2002. godine oko 16.200 u Subotici.

Tokom svi ovi godina nepriznavanja izgu-

O pravima nacionalni manjina divanilo se za „otovrenim stolom”

bili smo kontinuitet u realizaciji koje su imale druge nacionalne manjine, koji su i raniji godina imali sva ta prva i na obrazovanje, i na informisanje: oni su govorili svoj maternji jezik – naglasila je Đurdica Skenderović.

Ona je istakla da se u ovom izvištaju ukazuje na jedan fenomen, da postoji pokušaj da se identitet Bunjevaca negira od strane jednog broja zajednica, iako ta prava garantuje i Ustav i Zakon.

Neka naša prava ko nacionalnoj manjini su uskraćena samim tim što bunjevački jezik nije u službenoj upotribi, dok jezici drugi manjina jesu u jedinicama lokalni samouprava. A nije u službenoj upotribi jel nije standardizovan. Razlog je što 60 godina unatrag nije postojao u školama. U 19. viku mi smo imali bunjevačke škole, jel smo pridstavljali polovinu stanovništva ovog grada. Onda su one bile ukinute, da bi se tek lanjske godine stvorili uslovi da se bunjevački jezik uvede u škole ko izborna

nastava. Mi godinama unatrag radimo na stvaranju uslova da se i bunjevački jezik standardizuje, ali je to jako spor proces.

Ona je tu govorila koliko dugo se radilo i na pokrajinskom i na republičkom nivou da se dođe do dozvole za uvođenje izbornog predmeta – Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, koji se nije mogo nazvat Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture zbog nestandardizovanog jezika. Nikoliko godina je prošlo do formiranja prvi odiljenja izborne nastave.

No, to je ipak pomak. Ovo je druga škulska godina i imamo oko 140 dice koja uče ovaj izborni predmet. Gramatički priručnik i Čitanka još nisu prošli proceduru obrazovni vlasti, tako da se još nisu odštampani. Ta procedura, i za obrazovanje, i za informisanje treba da se pripusti pokrajinskim organima i tako pojednostavi.

Đurdica Skenderović je navela da se bunjevačka zajednica suočava s proble-

mom nepostojanja bunjevačkog jezika u službenoj upotrebi u organima gradske administracije.

Evo, jedan konkurs za sufinansiranje u oblasti informisanja od ove godine. Odnosi se samo na one manjine koje imaju svoj jezik u službenoj upotrebi. Uredno smo obavješteni da Grad prati rad naše zajednice, ali da nemamo pravo učestvovati na konkursu. No, tu postoji jedno diskreciono pravo gradonačelnika da se i pripadnicima nacionalni manjina koje su zvanično registrovane, a nemaju svoj jezik u službenoj upotrebi, da im omogući obezbjeđivanje uslova za informisanje na maternjem jeziku, što mi tražimo, na radiju i televiziji – kazala je Đurđica Skenderović i navela da radio program na bunjevačkom postoji po sata petkom uveče, ali ga zbog slabog dometa (na Radio Novom Sadu) mogu slušati samo u Novom Sadu i Somboru, a na televiziji također po sata svake druge nedjelje, ali to nije dovoljno.

Na kraju svojeg izlaganja Đurđica Skenderović je govorila o malom broju zapošljavanja pripadnika bunjevačke zajednice u organima države odnosno lokalne samouprave, ko i o očekivanjima Bunjevaca da ovaj izvištaj bude korak naprid u poštivanju prava njeve nacionalne manjine ko ravnopravne sa drugima.

Slaven Bačić, koji je zastupio hrvatsku nacionalnu manjinu, iznio je probleme koje ima ova nacionalna manjina. Priko stereotipa o Hrvatima, nepoštivanju aspiracija njevog jezika u skupštini Vojvodine, do nigovanja „umjetni nacionalni manjina“ u državi i pokrajini. Bačić je zamirio Matici srpskoj koja „plaća štampanje riječnika, pravopisa i gramatike, jednoj umjetnoj nacionalnoj manjini, iako se zna da je bunjevački hrvatski dijalekt i oko toga bi se složili svi srpski i hrvatski lingvisti“. Velike probleme s „umjetnim nacionalnim manjinama“ ima hrvatska zajednica i na polju obrazovanja jel je bunjevcima da-

to pravo na izučavanje njevog govora. Ni informisanje na hrvatskom jeziku nije na zadovoljavajućem nivou, istako je Bačić, ko problem je navo javni radio i TV servis. On je iznio i primedbu da država još nije dala dozvolu za uvoz hrvatski udžbenika za ove učenike za ovu školsku godinu.

Nemački nacionalni savit je pridstavljio njegov pridsidnik **Andreas Birgemajer**. On je podsitio da se ovoj zajednici onemogućavalo da osnuje savit, a zatim i o malom broju Nemaca koji se ko taki smiju izjasnit, mnogi se ne usuđivaje zbog istorijskog nasliđa. Navo je da novi Statut AP Vojvodine nastavlja s negativnim trendom prema namačkoj nacionalnoj manjini, pa ji nije uvrstila u spisak manjinski zajednica, pored ukrajinske. Birgemajer je izmed ostalog, kazo da nemačka manjina nema svoje institucije, obrazovanje i informisanje.

B. E.

NA TALASMA 100 Mhz RADIO NOVOG SADA, 100-TA EMISIJA „BUNJEVAČKA RIČ“

STOTA RADIO EMISIJA

Istina je, da Bunjevci nikad nisu imali svoje emisije na radiju. Tek po digod, u ponikoj su se spominjali da uopšte i postoje, a i na to se zdravo pazilo, da se nedaj Bože, kogod od oni koji se kite našim perjom ne uvridi. Tek posli 2003. godine kad je po Zakonu, napravljen Bunjevački nacionalni savit, jedan od veliki zadataka je tribalo riješit, a to je, pored ostalog, informisanje bunjevačke nacionalne zajednice. Iako ji je i prija, tu i tamo bilo, „Bunjevačke novine“ su počele redovno izlaziti, čim se formiro Bunjevački informativni centar. Al to nije sve. Bunjevački nacionalni savit je krajom 2006. godine formiro Radio redakciju „Bunjevačka rič“. Sklopio je sporazum sa RDU Vojvodine – Radio Novi Sad i decembra meseca iste godine, mala redakcija od dvoje ljudi je napravila prvu polusatnu emisiju, a to su bili: mr Suzana Kujundžić – Ostojić, sadašnji direktor NIU „B.I.C“ i Stevan Nemet, urednik radio emisije. Ko novinar, spiker i voditelj danas u redakciji radi Nataša Džmura. Na talasima 100 Mhz Radio Novog Sada, 7. novembra će se emitovati 100-ta radio emisija „Bunjevačka rič“.

Početakom 2007. godine počelo se s emitovanjem emisije priko subotičkog Radia 103, di nam je puno pomogo i puno čemu nas naučio, Nebojša Njagujević. Priko ovog radija je emitovano ukupno 50 jednosatni emisija. Njeva slušanost je bila velika, za vrime emitovanja emisije javljalo oko 25-30 čeljadi, (na svaka 2-3 minuta), koji su nas podržavali, pomagali, svitovali, kritikovali, odgovarali na naša pitanja i pozivali

Stevan Nemet

da malo prodivanimo š njima. Moramo ode spominit naše najvirnije slušaoc: Jurić Veronika i Vince iz Male Bosne i Davčik Marija iz Malog Bajmoka. Nažalost, tušta lokalni radio stanica se odlukom RRA ugasilo, tako da se danas naša emisija „Bunjevačka rič“ u Subotici skoro i ne čuje, a o Somboru da i ne divanimo. Toran u Crvenom selu još nije popravljen, a oštećen je još prija 9 godina u NATO bombardovanju, pa se emisije koje emituje Radio Novi Sad ne čuju u Subotici, a kad će bit popravljen, ne znamo.

Na pitanje koji je cilj „Bunjevačke riči“ njezin urednik Stevan Nemet kaže: **Cilj nam je oživljavanje i očuvanje bunjevačkog jezika, Svi znamo da se kadgod bunjevački divanilo i pisalo, al je posli 1945. godine ismijavan i zabranjivan. Samo se kod kuće moglo divanit bunjevački. Zato ga triba**

opet redovo asnirat i metnit ravnopravno med ostale jezike di mu je i misto. Cilj nam je i podsitit starije, a naučit mlade, o bunjevačkim običajima, o istoriji, tradiciji, upoznat ne samo Bunjevce o dešavanjima u Bunjevačkom nacionalnom savitu i bunjevačkim institucijama, neg i druge koji nas slušaju, a ima ji dosta taki. Informisanje priko radio emisija za nas nije ni malo lak poso, a evo i zašto. Mi od početka emitovanja emisije nemamo radio stanicu koja bi naš program emitovala, mož al ako platimo – a novaca je malo. Od početka nas finansira Bunjevački nacionalni savit, a u par navrata je bilo i od RDU Vojvodine. Puno nam je pomoglo Ministarstvo kulture Republike Srbije – sektor za medije, koje nam je dalo novaca od koji smo kupili ovo malo opreme šta imamo, tek taliko da možmo sami radit. Od Opštine Subotica još nismo dobili ni dinara – ode je politika uradila svoje. Obecanja su davno data, vlast se prominila i očekivamo da će nam pružit tu obećanu pomoć i uvažavanje, obezbidit uslove za informisanje ko i drugim nacionalnim manjinama.

Želje, ove male redakcije, Steve i Nataše, kako ji znadu slušaoci, za idući jubilej su: čujnost emisije po cijoj državi, emisije koje će duže trajati u kojima bi bilo i dobrim više mista za dicu i ravnopravno misto med ostalim manjinskim emisijama od lokala do pokrajine.

„Bunjevačke novine“ njim čestitaje godišnjicu a svim njevim slušaocima da ji „čuju“ što prija.

S.K.O.

JOSO POLJAKOVIĆ VEĆ DVADESET GODINA BAVI SE NOVINARSTVOM

NOVINARSTVO – MOJ ŽIVOTNI PUT

Josu Poljakovića malo ko iz bunjevačkog kruga pa i šire, ne zna. Prdače ga još i Josu Televizor, jel kad vidite Josu tu je oma i kamera RT Vojvodine. A onda se s nestrpljenjem čeka emisija na bunjevačkom jeziku „Spektar”. Kroz nju su prošli mnogi događaji i ljudi. Ovaj put tili smo vam predstaviti kako Josu vidi život, razmišljanja o svojoj profesiji, budućnosti Bunjevaca...

U ovom broju „Bunjevački novina” predstavljamo vam jednog od važni ljudi koji rade na informisanju Bunjevaca. To je Josu Poljaković, novinar koji je zadužen za bunjevačku emisiju „Spektar”.

Vaša kratka biografija.

Rođen sam 1952. godine na Bikovu, al ovo selo i ne pamtim jel su se moji. bačo i nana. već 1953. godine priseli u Stari Žednik di sam provo svoje ditiñstvo i mladost. Osnovnu škulu sam završio u Žedniku, a gimnaziju, koja se onda zvala „Moša Pijade” u Subotici. Na Višoj pedagoškoj škuli sam diplomiro 1973. godine i oma očo u vojsku. Radit sam počo maja 1975. godine ko novinar u fabričkoj štampi, bolje kasti novinama, u to vrime jednog od najbolji poljoprivredni kombinata – „Agrokombinat Subotica”. Posli 3,5 godine sam prišo u Službu državne bezbednosti di sam osto do 1992. godine kad sam se vratio novinarstvu. Od tog vrimena sam u „Danima”, subotičkom nediljniku. Ko spolñnji saradnik sam radio za „Subotičke novine”, „Politiku”, TANJUG, Balkan, Yu eko radio, City radio, a sad radin emisiju na bunjevačkom jeziku „Spektar” Radiotelevizije Vojvodine. Pored tog od 1994. godine sam, kad god triba, piso za „Bunjevačke novine”. Otac sam dvoje dice, Darka i Vesne, obadvoje su studenti, i na nji sam u životu najviše ponosan.

Emisiju na bunjevačkom jeziku „Spektar” možete gledat svake subate od 15 i 30 sati na RT Vojvodini, sotim što je jedne subate premijerno prikazivanje emisije a druge re-prizno.

U novinarstvu ste 20 godina. Jel ono izabralo Vas el Vi njega i kako se to trevilo?

Moram priznat da nikad u životu nisam mislio da ću bit novinar. Tio sam bit oficir, a studiro sam fiziku i hemiju, al kad sam došo iz vojske posla u tom zanatu nije bilo, a „Agrokombinat Subotica” je baš u to vrime počo izdavati novine, jel onda je bila moda da svako veče preduzeće ima svoje novine i ja sam slučajno ušo u ovaj

Josu Poljaković

poso. Brzo sam ga zavolio jel se stalno dešava štogod. Nijedan dan nije ko onaj ranije. Nažalost, tek što sam dobro savladio ovaj zanat, život me odno na drugu stranu, al sam se posli skoro 20 godina opet vratio novinarstvu.

Pišete i za „Dane”, uređivate „Spektar”, koji oblik novinarstva Vam se više sviđa i zašto?

Počo sam i najviše vrimena provo u pisanim medijima i tu se najbolje snalazim. Možda pod uticajem Miroļjuba S. Vućinića, mog prvog urednika iz „Dana”, i danas kad sam se oprobao u sva tri medija – novine, radio i televizija, mislim da su novine – pravo novinarstvo, jel je ono i najvažnije za istoriju. Ono što običan čovik čuje na radiju i vidi na televiziji, bude i prođe, al ono što je u novinama, mož se pročitati i sutra i za misec dana i za sto godina. Doduše, mogu se prislišat i prigle-

dat i arhive radija i tekevizije, al to ne mož svaki.

Uređivate emisiju na bunjevačkom jeziku „Spektar” već tri i po godine. Koliko je teško raditi taki tip emisije i šta je najteže?

Meni koji sam se najviše bavio pisanim novinarstvom je susrit s televizijom bio štogod sasvim novo i neočekivano. Kad me je ondašnji direktor televizije Petar Jovanović pozvo na saradnju, nisam znao šta da odgovorim, al sam ipak pristao. U početku mi je sve bilo teško. Ovaj zanat nisam znao. Ništa nisam znao – ni di triba da stojim, kako da držim mikrofon, kad i šta da divanim, a kad da puštim drugog. Montaža je bila poseban problem jel ni to nisam znao, tako da sam se na početku zdravo poplašio i čak tioda se kurtališem svega. Virujite, nije mi bilo lako jel sam već onda imo 53 godine, a opet bio na početku. No, imo sam sriću da su mi svi pomagali, snimatelji, montažeri i zato bi se tioda zafalit Borisu Jaramazoviću, ondašnjem snimatelju dopisništva televizije, Dušanu Čekiću, direktoru produkcije i starom snimatelju, s kojim sam nekoliko puta radio i koji mi je puno tog kazo. Ne smim zaboravit ni Daru Arsenov, montažerku s kojom sam u početku puno radio i koja mi je puno pomogla. Dakle, nije mi bilo teško nač temu, pripovitku, neg je isprivedat televizijski.

U Vašim emisijama uvik s lakoćom divanite bunjevački. Di ste ga naučili?

Bunjevački divanim od mladosti. Moji bačo i nana, majka, očeva mater koja je živila s nama, svi su divanili bunjevački, pa tako i ja. Zbog toga sam imo i dosta nevolje dok sam išo u škulu. U Žedniku i ne toliko, jel smo svi divanili tako, al u Gimnaziji je bilo dosta ismijavanja. No, dobro, priživilo se i to.

Šta Vam je u novinarskom poslu najlipše?

Kad sam, koliko-toliko, naučio zanat sve je bilo lipše i lakše. Što sam više učio i znao postavljao sam prid sebe sve teže zadatke i uživo u poslu. Jednostavno volim ovaj čergarski poso – uzmeš blok, kameru, snimatelja i kreneš u nepoznato, upoz-

naješ nove ljude, mista, običaje. Tako sam za sve ovo vrijeme upoznao zdravo puno ljudi svi fela – od doktora nauka do obični paora, puno tog naučio i puno tog vidio. Ako bi baš moro izdvojiti što god na šta sam baš ponosan to je moja saradnja sa KUD „Bunjevka” i Katom Kuntić. Zajedno smo snimili običaje na Badnji dan, prija dvi godine. Osmislili smo scenario, članovi dramske sekcije su to uvižbali dobro, a snimali smo bez režisera, s dva snimatelja koji se, dok rade nisu ni čuli, ni vidili. Svaku scenu smo izveli, dogovorili se i tek onda snimali. Oteglo se to na nekoliko sati, a bila je zima, peć na struju koja je glasna nismo smili uključiti jel smeta tonu, tako da smo se svi posmrzavali. Al kad vidite da su svi radili punim srcem – od stare snaš Teze Tikvički do male dice i da njim nije smetalo što je ladno, zaboravite sve i zapamtite da je urađen dobar poso.

Šta bi volili još snimit?

Već više od dvi godine imam sinopsis za „Dužijancu”. Napravili smo ga Kata Kuntić i ja, al nikako da ga snimimo. Radi se o, po mojoj ocini, zdravo dobro etno filmu koji je zaktivan, triba dosta ljudi, stari salaš, puno stari alata, sudi i još puno tog i čekam bolja vremena da to snimim. Pored tog ima još zdravo puno interesantni ljudi i tema.

Kad bi opet mogli birat zanimanje jel bi ono opet bilo isto?

Sasvim sam ciguran. Mislim da ne bi mogo radit poso koji se radi u kancelariji i uvik s istim ljudima, il u fabriki di čovik čitav radni vik pravi istu stvar. Bilo bi to zdravo dosadno. Ovako, svaki dan novi ljudi, novi događaji i tako redom. Svaki dan naučiš što god novo.

Kako vidite budućnost bunjevačke nacionalne manjine?

Zdravo teško pitanje. Kad se vidi da je broj ljudi koji se izjašnjavaju ko Bunjevci svakim danom sve više, da je sve više

društava koja niguju bunjevački jezik, tradiciju i kulturu i da je veći broj programa na bunjevačkom jeziku, da je sve više dice koja idu na bunjevački jezik, onda je jasno da je budućnost lipa i svitla. Ono što mi zdravo smeta su svade i zloba koje vuku natrag. Ne zam ko bi mogo okupit više kulturni institucija da zajedno naprave jedan program. Najgore je što kad jedno društvo što god i radi, niko neće da pomogne, neg gleda kako da odmogne i umajni njegovu vridnost. Imamo mi nekoliko dobri manifestacija – „Dužijanča”, „Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva”, programe u „Bunjevačkoj matici”, nacionalne praznike i mislim da bi mogli bit puno bolji kad bi se oko nji okupila sva bunjevačka pamet, al to je zdravo teško. Moramo svatit da nas je zdravo malo da bi se dilili. Ako se počnemo okupljat, budućnost će postat lipša, bogatija i svitlija, a ako se nastavimo dilit neće bit dobro.

S. K. O.

BUNJEVKE SU I KADGOD NAJSTOJALE BIT ŠTO LIPŠE I NIGOVANIJE

LIPOTA JE UVIK SAN SVAKE DIVOJKE

Lipota je uvik bila san svake divojke i mlade žene, pa su vodile brigu da što duže sačuvaje mladalački izgled. Sad recepisa ima svudan u bodama, u kojikaki listovima i novinama od svakojaki proizvođača, Avon i sve drugo, a isto tako i reklame na radiju i televiziji, pa cure često i poviruju u sve to, al triba pazit jel jake kreme mogu naudit koži lica. Nudi se sve i svašta. Od maske i kreme, pa do farbi za farbanje kose, pa za mršavljenje el gojenje, za poliranje zubi i sve to košta tušta novaca. A kadgod nije bilo tako.

Kadgod su lipotice u svitu imale svoje tajne receptise koje su čuvale samo za se i nisu ji nikom odavale. Naše obične cure i žene za lipotu su hasnirale ono što se našlo u svakoj kući, a to je sve bilo prirodno pa nije škodilo licu.

Ujutru posli umivanja koja je cura imala zdravo suhu kožu namazala bi lice s malo skorupa, a koja je imala zdravo masnu kožu lice je namazala s malo kiselne. To njim je i čuvalo lice kad su radile na njivi po vitru i suncu. I masku za lice su same pravile: maska za čišćenje kože, maska za zatezanje kože i maska za sjaj kože. Kojoj je koja maska pasirala sama je vidila kad se pogleda u ogledalo. Cure kad se počmu divojčit dobile su prvu pomadu i puder koje su hasnirale samo kad su išle u društvo i na zabave. Bunjevke su se samo malo

Ništa brez ulipšavanja

mazale, što se kaže, potanko pomadom i puderom, a usta malo nacrvenile, a koje su imale svitlije obrve malo su ji nacrnile. Zapale sviču, pa više nje drže veliku iglu pa kad je pocrnila sotom su pazeć nama-

zale obrve. Kosu nisu farbale a prale su kišnicom i crnim sapunom. Udate žene se nisu više šminkale a ako njim je ostalo kake šminke to su dale mladoj sestri el komšinci. Virovalo se kako se žena kod svakog

porodaja podmladi, čerez promine u tilu i pročišćavanja krvi.

Ako vam fali novaca za ove nove fele krema el ste se u nji razočarale, probajte ovo što ćemo vam ode otkrit. Moždar baš nađete ono što vam pasira. u svakom slučaju, neće vam tribat tušta novaca već samo malo volje i vrimena.

Maska od žumanjceta

U jedno žumanjce nacidite malo limuna pa dobro razmutite, sotom mišavinom namažite lice i ostavite da diluje dvadeset minuti. Skida se s vatom zamočenom u mlako mliko. Ova maska rani kožu i dobra je protiv bora.

Maska od meda

Jednu kašiku čistog meda i jedan biljanac dobro umutit, pa namazat lice i ostavit da se osuši jedno po sata, onda lice oprat s vrućom vodom. Ova maska rani i zateže kožu lica.

Maska od kvasa

Jedan komadić friškog pivnog kvasa izmrvit pa pomišat s malo mlakog mlika. Kad se dobro razmuti namazat na lice, i ostavit da stoji jedno dvadeset minuti. Posli lice oprat mlakom vodom. Ova maska je dobra protiv mitisera i bubuljica.

Maska od krastavaca

Najvažniji sastojki nalaze se oma ispod kore. Zato kad čistimo krastavce koru lipimo na lice, pa zamotamo peškirom da stoji dvadeset minuti. Kad skinemo kras-

Kadgod je bilo naši stari koji su prali zube sa sodom bikarbonom, no kako je to natrijev bikarbonat, on oštećiva zubnu gleđ i uništava vitamin B-6. Zato su s njome kadgod, i zdravo naritko, prala zube čeljad koja nisu znala za štetnost sodabikarbone. Kako ne bi kupovali pastu za zube, u ono vrime Kalodont, mladi su prali zube s garom od čutaka el ogrizina, koja je puderasta, lipo opere zube, a nije štetna u usnoj duplji. Soda bikarbona hasnirala se i ko lik za probavu.

Za masiranje umorni i otekli dilova tila najbolja je bakaruša – rakija koja prva poteče kad se pravi. Nije dobra za piće jel u njoj ima tušta metil alkohola. A. S.

tavce lice se ne mora oma oprat jel je voda iz krastavca bolja od obične vode. Ova maska rani i mekša kožu.

Maska od biljanaca

Umutit snig od jednog biljanca, pa to nanet na lice. Kad se primeti da zateže kožu, oprat lice mlakom vodom u koju se

Maske za lice mogu se praviti od razni sastojaka

Važna je niga ruku

nakapa koja kap limuna. Ova maska je dobra za kožu koja je omlitavila.

Maska od šargaripe

Dvi mlade šargaripe sitno istrenicat, pa pomišat s jednim žumanjecom. Dobro izmišat, pa to nanet na lice i ostavit da stoji dvadeset minuti. Posli skinit a lice oprat u mlakoj vodi. Ova maska rani i ravna kožu.

Maska od mekinja

Dvi kašike mekinja polit s četiri kašike vrilog mlika da nabreknu, pa kad se proladi namazat lice, ostavit da diluje oko dvadeset minuti. Posli tog skinit masku a lice

oprat mlakom vodom. Ova je maska dobra za grubu i masnu kožu.

Još malo savita

Prija neg što metnete masku na lice treba ga dobro oprat od prašine, znoja i od druge nečistoće. Masku treba mećat uveče prid spavanje, najbolje je leć i mirovat da diluje. Ako ste napeti i ne možete se opuštit, ako šetate el štogod radite, maska neće dilovat. A kad se maska skine treba se umit prvo vrućom pa onda ladnom vodom.

Za lipe ruke

Uvik je bilo važno da i ruke bidnu lipe. Ako se javi crvenilo el lišaj treba ji oprat tejom od titrice. Ako su prsti pocrnili od kakog voća el mladog krumpira treba ji natrljat limunom, pa će fleke nestat. Da bi nokti bili jaki i lipi treba pit što više mlika.

So, rakija bakaruša i soda bikarbona

Jedared nediljno dobro je desni protrljat sa soljom da se ne bi zapalile. Ako se grlo zacrveni dobro ga je oprat mlakom slanom vodom. Ako su noge umorne od teškog posla i stovanja, dobro ji je držat u mlakoj slanoj vodi a posli izmasirat rakijom. Ako se opečemo treba na opečeno misto metnit soda bikarbone pa će manje bolit a mijur se neće izbacit a ako se manje posičemo krv će se zaustavit ako kapnemo malo limuna. Ako iz nosa poteče krv, pristaće ako ušmrknemo malo mlake slane vode. Ovo važi za odrasle a za dicu ne. Tako su naše Bunjevke u kadgodašnje vrime nigovale lice, davale prvu pomoć a sve od onog što je bilo u svakoj kući.

Ana Vojnić Kortmš

EMERA POLJAKOVIĆ IMA VIŠE HOBIJA NEGO GODINA

GODINE SE NIŽU AL SE NE BROJE

Jevo nas u dilu Tavankuta koje se zove Dikanovac, oko kilometar i po od željezničke stanice Tavankut di živi Emera Poljaković. Iako je zašla u sedmu deceniju, i dalje se svagdi stvori, svašta radi, jednom riči bori se za život s takim žarom ko da ima trideset godina. Ovako izgleda njezina životna pripovitka.

Nema kruva brez motike...

Rođena sam u Gornjem Tavankutu, počela je Emera svoju biografiju. Jedno vrijeme smo živili u Bajmaku, a onda smo se priselili nedaleko odaleg di sad živim, u Dikanovac. U škulu sam išla samo četiri razreda, bačo je uvik divanio da nema kruva brez motike. Već sa 13 godina obrađivala sam s mamom tuđe vinograde, nismo dolazili kući svaki dan već smo spavali u košari, el u litnoj kujni. Kad smo brali kuruze onda smo znali spavat i u klupama od kuružne.

... al ima mladosti i sudbine

Sa svoji 19 godina Emera se počela divojčit i o tom mi je kazla: Išla sam na prela, u kola na salaše, a na igranku u „Bunjevku” i to samo nediljom. Moram kasti ono što smo sestra i ja zaradile to je bilo naše. Ako je baš slučajno usfalilo novaca u kući dali smo, al kad se štogod prodalo vraćeni su nam novci. Dodaje da su to bili zdravo mali novci koje su s mukom pocili dan zarađivali – na priliku ko sad za kilu mesa. Dobile smo sestra i ja jedne ručne sate, doneli su nam iz Italije, i onda smo

U radu...

Emera Poljaković s sestrom dilila i lipo i rđavo

ji nosile redom, svaka po nedilju dana. Imali smo ruvo za crkvu, a i za igranku obaško. Udala sam se sa 20 godina. Imam ćer i jednog unuka, a udovica sam. Ne dam životu da me slomi, već idem stalno naprid. Zdravo sam se puno u životu bavila i molo vanjom. Čak sam 11 plaša znala izvuć izmed moleraja i plafona. U puno tavankucki soba su moji moleraji, ponosno nam kaže Emera.

Hobi i takmičenja

Godine 2000. počela sam se, kaže da-

Emera punila naslovne strane

lje u svojoj pripovitki sagovornica, takmičit u kuvanju naši stari bunjevački ila. Bilo je to u Novom Sadu na Etno festivalu. Marcela i ja kuvale smo pilećiji paprikaš. Slideći put je bila tarana, pa onda gra. Na festivalu ila u Bajmaku 2006. pobidila u kuvanju tarane s divenicom. I ove godine sam kovala veliku labošku tarane s divenicom. Taranu sam sama pravila kod kuće. Omi-ljeno Emerino ilo je popržen krumpir s kuvanim pilećijim mesom i friška čorba. Daleke 1990. godine, pripovida Emera, počela sam radit ris i tu sam dosta puti pobidivala sa svojim risarima – Josom Zubelićem i Pericom Tikvickim. Pehari, diploma, rpa novina, puno slika. Takmičila se Emera i u Madžarskoj i pobidila. Emera kaže da živi od ti uspomina. Treća ljubav i hobi je igranje u bunjevačkoj izvornoj folklor-noj grupi „Sefir”. Od početka sam član, a to je od 1996. godine. Zdravo mi je daleko ić na probe. Daleko stojim, al ne smeta mi, posli branja jabuka od jutra do večeri, odem još i igrat. Kazala nam je Emera i da ima svoj sefir u kojem igra, iako se u mladosti nije nosila bunjevački. Od igara zna sve, od rokokoa, bunjevačkog i momačkog kola, al ja najviše voli tandrčak.

Životna pripovitka Emere Poljaković mož bit putokaz penzionerima da brez obzira na godine uvik ima nade radit ono što se voli i bit med ljudima.

M. H.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

DUGAČKI KIŠNI DANI

Jesen je stigla. Dani su kraći a još ima tušta posla koji se moraju uradit prija zime. Uradili su jedan od teži poslova, obrali su kuruze, pokupili i uvezli bundeve, kuružnu sadili u badnjove u guvnu, kuružište spremili za oranje. Orali su jednobrazdnom plugom, po di ko i dvogerom, s konjima el volovima. Za orača je i to bio težak poso, nije lako tabanat uskom brazdom, nogu prid nogu, od uvratina do uvratina, iz dana u dan, dok nije uzoro nji vu, a na dan je s dobrim konjima uzoro najviše oko po lanca.

Da s tim poslom izađe na kraj kočijaš je uranio, konje abrokovno i timario, a u praskozorje plugom zabrazdio u kuružište.

Kadgod nije bilo mašina sijačica, već se sijalo omaškom - ručno.

To je radio čovik koji je u to bio uvižban, jel ako pogriši u sijanju neće niknit kako triba. Sijalo se tako što bi čovik malo više od polak punog džaka svezo o rame i iz njeg žito grabio šakom i razbacivo ga ispid sebe po oranju.

Drugi je s konjima podrjlo zemlju da se žito zavalj. Kad se uradi jedna njiva išlo se na drugu. Ljudi su bili radni i vridni, pa ako je bilo lipo vrime sve se na vrime posijalo. Kadgod je tako vrime bilo od 10. oktobra do 1. novembra. Seljaci su bili zadovoljni što su jednu brigu skinili s vrata, žito posijali pa bi kazali: „**S naše strane je gotova, a dalje nek se dragi Bog stara da bidne kruva**”.

Katkad se ni mitrad nije baco na njive a kad se počo bacat u naši krajovima i to se bacalo ručno. Tušta se progutalo i prašine i mitrađa, al eto taki je bio život u kadgodašnje vrime.

Naši stari su volili konje i zdravo su ji lipo timarili i pazili na nji. Imali su razumivanja da su i oni živa bića, nuz čiju pomoć su uradili tušta teški poslova. A i konji su dobro znali pripoznat onog ko ji rani, ako u košari čuju glas svojeg kočijaša, makar u koje doba dana el noći i zahrzali bi.

I baščama se pripravljalo za zimu i ubirali su se bogati plodovi zrile jeseni. Siko se kupus i zeleniš se vadio iz zemlje: peršin, šargaripa, paštrenjak i drugo što je još bilo u bašči. Dio bašče bi prikopali i posadili luk, bili i crni, da ima mladog čim pukne proliće.

Gledali su da se sve poradi dok se ne okiši i zaladi, a onda je tribalo prikratit dugačke zimske noći. Zato je u to vrime počinjalo komšijanje. Zasili bi obaško žene od muškaraca, jel imaje drugačiji divan. Žene su radile ručni rad, a muškarci se kartali duraka el filkali, pleli kotarice, po

Kadgod se oralo s volovima...

...još češće s konjima...

...a još malo će i ovaj traktorčić bit dio istorije...

di koji bi na stočiju mrvio kuruze...

Od to doba je prošlo tušta godina i sve

se zdravo prominilo i iznapridovalo, fala Bogu na bolje.

Ana Vojnić Kortmiš

KAKO U SOMBORU ŽIVI JOSIP BOŠNJAK - JOCIKA

LIPOTA SALAŠARSKOG ŽIVOTA

Sve je manje salaša, koji su kadgod bili rasuti ko biseri širom bačke ravnice. Većina ji je odavno napuštena, a zub vremena je učinio svoje. Idila i romantika kojima su odisali, nestala je usred savremenog načina života i urbanizacije društva. Autentični vojvođanski posidi su ostali brez stanovnika, oronili i opustošeni, ko svidoci vremena i tradicije jednog naroda – Bunjevaca. Zaista su ritki oni koji su ostali virni tradiciji i opstali na salašu, a još riđi su oni koji su lagodan varoški život zaminili salašarskim. Jedan od nji je i Josip Bošnjak – Jocika iz Sombora

Jocika je pravi zaljubljenik u salašarski način života. Prija petnaestak godina, on je sa svojom suprugom Biljanom napuštio kuću u centru varoši i priselio se na salaš.

Ko dite, provodio sam puno vremena kod majke i dide na salašu. Miris sveže pomuženog mlika i tek ispečenog kruva u staroj paorskoj peći, jutarnja pisma pivaca, topot konja, lavež kerova... samo su dio sićanja na to staro imanje koje je opilo moju dušu, priča nostalgичno Jocika i dodaje: Još onda sam sanjao da ću i ja jednog dana živiti na salašu.

Mnoga lita su prošla dok mu se san nije ispunio. Kupio je salaš nadomak varoši, biser usrid plodni oranica, a ubrzo zatim i svog prvog konja. Kad sam se priselio na svoje imanje i uzo sulke u ruke, za mene je otpočeo jedan sasvim novi način života. Konji su postali moja opsesija. Oma posli prvog kupio sam i drugog, trećeg... Tako je u mojoj košari često bilo i po desetak konja istovremeno, kojima sam poklanjo svu svoju ljubav i slobodno vrijeme. Treniro sam ji svakodnevno, timario, ranio, pojo i tiro sulke. Pro-

Josip Bošnjak isprid „žutog blaga“

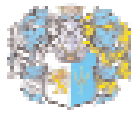
vodio sam s njima i po 10-ak sati dnevno. Nije mi bilo teško, jel ne kaže se zabada vad: „Ko jednom proguta konjsku dlaku, taj se pelcovao za cili život“, priča Jocika.

Nažalost, sudbina se poigrala s ovim istinskim ljubiteljom konja. Prija nekoliko godina je moro prodat svoje ljubimce, jel zbog bolesti koja ga je zadesila ni-

je mogo brinit o njima. Bio je to težak udarac za njeg, al i pored sveg, nije dopuštio da ga optimizam napušti. Iako je salaš ispunjen cvrkutom tica, kokodakanjom, kukurikanjom, grokotom i mnogim drugim zvucima od raznorazni životinja, ja osićam niku prazninu, fali mi rzanje konja i topot kopita. Kad god po-

„Salašarska idila“: morkače, pun čardak kuruza...

gledam u praznu košaru, ositim oštar bol u duši. Sad, kad sam se gotovo potpuno oporavio od svoje bolesti, planiram opet zapatit jednog konja, svidoci Josip o svojoj velikoj ljubavi prema ovim plemenitim životinjama.

Dok do tog ne dođe, Jocika uživa u svom dračinjaku koji se nalazi u dnu salaša, u prostranstvu imanja, domaćoj kuhni svoje supruge i lipoti prirode koja ga okruživa. Najviše truda ulaže u održavanje morkača, koji trenutno broji oko 2.000 komada. „Uzgojom morkača sam se sasvim slučajno počeo baviti. U početku sam imao samo nekoliko koma-

da za potrebe svoje porodice. Međutim, uskoro sam opazio zdravo veliku potražnju tržišta za njima, pa sam postepeno povećavo broj, da bi ubrzo došlo do 2.000 komada. Sad snabdavam mnoge subotičke i somborske elitne turističko-ugostiteljske objekte morkačama, jel nema bolje supe od morčije”, ponosno divani gospodin Bošnjak.

Ne krije Jocika da život na salašu ima svoju tamnu stranu i da pokadgod zna biti težak i surov. **Nama dan počima u cik zore. Puno je josaga kojeg treba namirit. Puno je košara, torova, svinjaka, kaveza... koje treba očistit. Do ne-**

avno, dok nova centrala nije bila izgrađena, imali smo veliki problema i sa strujom. Tokom i najmanjeg nevrimenta ostajali smo brez nje, što je neritko trajalo i po nekoliko dana. Gradsku vodu još uvijek nemamo, već koristimo bunarsku, kaziva Josip o salašarskim mukama i nastavlja: „Ipak, sve je to ništa u poređenju s osećajem mira i tišine, koji mi salaš pruža. Ovo je moj zemaljski raj!

Da je zaista tako, uvirila sam se i sama. Ova panonska oaza idilične lipote, obojena dozom romantike, pruža jedinstveni doživljaj savršene harmonije.

T. B.

ODRŽANA SAMOSTALNA IZLOŽBA SOMBORSKOG SLIKARA SAVE STOJKOVA

PRIPOVITKA U SLIKAMA

U svečanoj sali Bunjevačke matice 7. oktobra je otvorena samostalna izložba somborskog slikara **Save Stojkova**. Izložbu je prid velikim brojom posetilaca otvorio **Bela Duranci**, istoričar umitnosti. Najavljujuć čin otvaranja **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice je podstitio da nas za Savu Stojkova vezuju posebne uspomine. On je nasliko portret biskupa Ivana Antunovića i poklonio ga Matici prilikom obilježavanja 120 godina od njegove smrti.

Duranci je s tušta lipi riči divanio o slikarstvu Save Stojkova i kazo da su njegove slike bliske i običnim ljudima. Nazvo ga je urbanim slikarom, al i zavičajno ukorenjenim slikarom. **Njegova želja je da naslika lipu sliku koju će ljudi gledati.** Za svoje slike Stojkov, podsicia Duranci, kaže da nije verizam, nego unutrašnji realizam. **Slike imaju smireni ritam, govore o krošnjama, vodi, tornjevima, kućama, i tu priču pripoznaju svi ljudi na svim meridijanima,** naglasio je Duranci.

Na svečanom otvaranju Sava Stojkov

Gužva na otvaranju izložbe u Bunjevačkoj matici

je kazo da je za njeg puno lakše slikat neg divanit prid ovoliko ljudi, i dodo da je sve što je znao kazo slikom. Na kraju je izra-

zio svoje zadovoljstvo što je njegove slike došlo pogledat tako velik broj ljudi.

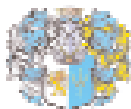
B. E.

Sava Stojkov u društvu Ivana Sedlaka i Bele Durancija

Divan dva umitnika: Duranci i Stojkov

BUNJEVAČKI NACIONALNI SAVIT I MATICA SRPSKA ORGANIZOVALI NAUČNI SKUP O BUNJEVCIMA

NA DOBROM PUTU DA SE ZAKRUŽI NACIONALNO BIĆE

Bunjevci su nacija koja je u Pokrajini, ali i šire, doživljavala možda najviše nepravdi, najviše je bila osporavana, najviše puta dovođena u pitanje, a danas je na najboljem putu da konačno zakruži svoje nacionalno biće i da se na taj način uključi u opšti proces globalizacije sveta kao samostalni subjekt – reko je akademik Čedomir Popov

O istoriji, jeziku, kulturi, obrazovanju Bunjevaca ima puno tog još za istraživat, jedan je od zaključaka drugog naučnog skupa, koji je Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, ovog puta s Maticom srpskom u Novom Sadu, organizovo 25. oktobra u Subotici pod nazivom „Etnolingvistička i istorijska istraživanja o Bunjencima”. Prvi je održan prija dva godine u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti, ogranak u Novom Sadu.

Naučni skup je otvorio akademik dr Čedomir Popov, pridsidnik Matice srpske u Novom Sadu, s radom „Mali narodi u procesu globalizacije – primer bačkih Bunjevaca”. On je kazao da mu je zadovoljstvo što i na ovaj način afirmiše programsku i stratešku orijentaciju Matice srpske. Ona jeste srpska institucija, al je i institucija koja se bori za naučnu, kulturnu, sintezu svi naroda i nacija s kojima živi, kazao je. Bunjevci su nacija u ovoj Pokrajini, a i šire, koja je doživljavala možda najviše nepravdi na ovom terenu, najviše je bila osporavana, najviše puta dovođena u pita-

Academician dr Čedomir Popov (za govornicom) pozdravlja skup

nje. Danas je bunjevačka nacija na najboljem putu da konačno zakruži svoje nacionalno biće i da se na taj način uključi

u opšti proces globalizacije svita ko samostalni subjekt.

– Mi radimo na tome da se svakom narodu omogući da bude svoj na svome, da sačuva svoje nacionalno biće i sačuva svoje kulturne i nacionalne vrednosti, i da takav, noseći u sebi elemente i pojedinačne lične i kolektivne slobode postane ravnopravan član svetske zajednice. Matica i sama na tome radi i spremna je da pomogne svaki drugi napor u tom pravcu, ma sa kojim narodom živeo. Nama je bilo veliko zadovoljstvo da se priključimo ovom procesu, kao što je pre dve godine radio ogranak Srpske akademije nauka, da danas Matica bude jedna od vaših saradnika u organizaciji ovakvog skupa koji upravo u pomenutom procesu nacionalnog preporoda Bunjevaca može nešto korisno da doprinese – rekao je Popov.

Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, je u ime organizatora pozdravio učesnike i otvorio skup.

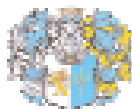
Ovaj skup organizujemo zajedno sa Maticom srpskom koja je ko institucija prva raspisala konkurs za najbolje studije o Bunjencima još davne 1878. godine, i time ini-

UČESNICI SKUPA

Na naučnom skupu 25. oktobra svoje radove-istraživanja izneli su: akademik dr Čedomir Popov, pridsidnik Matice srpske u Novom Sadu, „Mali narodi u procesu globalizacije - primer bačkih Bunjevaca”; Dragan Tubić, iz Leksikografskog odeljenja u Matici srpskoj, Zvonko Stantić, saradnik iz Subotice, „Bunjevci u Subotici tokom graničarskog i komorskog perioda” u čijem pisanju je učestvovalo akademik Slavko Gavrilović, redovni profesor istorije na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, koji je u septembru preminio; prof. dr Dragoljub Petrović, redovni profesor na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu u penziji i mr Suzana Kujundžić Ostojić, magistar srpske i uporedne književnosti, „Funkcija, značenje i lingvistika grokotalica kod bački Bunjevaca”; Nevenka Bašić Palković, saradnik bibliotekar i kustos Gradskog muzeja u Subotici, „Dostojna plemenište Bačke, starih uspomena - Grgur Peštalčić”; dr Saša Marković, Izvršno veće Vojvodine, Novi Sad, i prof. dr Aleksandar Kasaš, redovni profesor na Filozofskom

fakultetu u Novom Sadu, „Prilog proučavanju bunjevačkog pitanja u kontekstu političkih prilika u Vojvodini u periodu od 1918. do 1941. godine”; Zoran Veljanović, istoričar i arhivista Istorijskog arhiva u Subotici, „Arhivski fond Bunjevačko momačko kolo, Subotica 1920-1946”; dr Drago Njegovan i Siniša Jokić, kustos Muzeja grada Novog Sada, „Toša Iskuljev o Bunjencima 1924. godine”; dr Drago Njegovan, politikolog i viši kustos Muzeja Vojvodine, „Dokumenti o nasilnoj hrvatzaciji Bunjevaca i Šokaca u Vojvodini posle Drugog svetskog rata”; Mijo Mandić, arhitekta, Bunjevačka matica, Subotica, „Kratak prigled znameniti Bunjevaca u 18. i 19. viku”; dr Mladena Prelić, Etnografski institut SANU u Beogradu, „Identitet i praznik: Dužijanca Bunjevaca u Bačkoj”; dr Vladimir Đurić, pravnik, Beograd, „Teritorijalna decentralizacija i ostvarivanje manjinskih prava, primer bačkih Bunjevaca”.

Sekretar projekta naučnog skupa je bila mr Suzana Kujundžić-Ostojić.

cirala dokumentovana istraživanja o Bunjevcima. Hvala Matici sropskoj što je i danas, 130 godina posli ponovo uz nas i podržava naša istraživanja na dobrobit bunjevačkog naroda – kazo je Babić i dodao da će rezultati ovog naučnog skupa bit publikovani u zborniku radova do 25. novembra, kad će se obilježavati nacionalni praznik bunjevačke nacionalne manjine, 90 godina od učešća Bunjevaca u formiranju države Srba, Hrvata i Slovenaca. Zbornik će široj javnosti predstaviti nova naučna saznanja o bunjevačkom identitetu.

Na skupu je izneto 11 radova od 14 autora. Zbog ograničenog prostora prid štampanje ovog broja novina iznećemo samo dio zaključaka koje je iznio dr Drago Njegovan, diplomirani politikolog. On je, između ostalog, kazo da su učesnici skupa svojim radovima podržali borbu bunjevač-

ke nacionalne manjine za svoj identitet. Njev život u Subotici redovno je praćen arhivskim dokumentima od početka 18. vika, di se jasno vidi koliki je njev doprinos u izgradnji i razvoju ovog grada i okolni mesta. Iz bunjevačkog nasliđa se vidi njev jezički fond i da je rič o jednom razvijenom i autohtonom jezičkom sistemu, koji još jedared potvrđiva potribu za daljim istraživanjima. Praznici kod Bunjevaca pokazuje jedan veliki vrimenski kontinuitet, di se pokazuje nigovanje i poštivanje kulta žita: dužijanca. Prikazivanje dila i života Grgura Pešatlića, jednog od prvi bunjevački pisaca, čije je dilo „Dostojna plemenite Bačke, starih uspomena“ kaziva o kulturi Bunjevaca. Politilčke prilike za Bunjevce ritko su bile jednostavne, što pokazuje istraživanje u periodu od 1918. do 1941. godine, te kasnije nasilna

hrvatizacija Bunjevaca i Šokaca u Vojvodini posli 1945. godine. Česti politilčki izbori izmed dva rata za Bunjevce je bila diplomatska politilčka opcija o kojoj je piso Toša Iskuljev. Da je i ranije bilo borbe za nacionalni identitet kazivaje ostatki arhivskog fonda Bunjevačkog momačkog kola 1920-1946. godine. Teritorijalna decentralizacija i ostvarivanje manjinski prava za Bunjevce ne bi prominila njev status manjine u Srbiji. Suštinsko pitanje njevog specifičnog statusa moglo bi se rišit samo posebnim regulisanjom prava nacionalni manjina, što treba bit izraženo i u aktima AP Vojvodine i u praksi lokalni zajednica. Obaveza je najviši naučni i kulturni institucija i Srba i Bunjevaca da proučavaje bunjevačku istorju, kulturu i nacionalni identitet.

B. E.

U MKC „NEPKER” VETERANI ODRŽALI KONCERT PLESA I IGARA

ZAIGRALO DRUŠTVO STARO

Sve generacije u publiku

STARO

Šest kulturno-umitnički društava je 10. oktobra u sali MKC „Nepker” održalo koncert na kojem su nastupili veterani folklorni sekcija. Domaćin ovog petog po redu okupljanja folkloriša pod nazivom „Zaigralo društvo staro”, bilo je Kulturno-umitničko društvo „Aleksandrovo”. U programu su učestvovali veterani OKUD „Mladost”, MKC „Nepker”, ŽKUD „Bratstvo”, KUD „Jedinstvo-Eđseg” iz Bajmoka, GKUD „Sombor” iz Sombora i, naravno, domaćini.

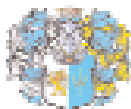
Ko i uvik, zvuci narodne muzike i plesovi iz Srbije i s prostora bivše Jugoslavije, napravili su dobro raspoloženje u publiku i izmamili dosta aplauza. Veterani nisu igrali po sićanju, neg su prija koncerta niko vrimo odlazili na probe, pa su pokazali da su još u dobroj formi.

B. E.

Pomoć prijatelja

BERBANSKI DANI DEVETNAESTI PUT ODRŽANI NA PALIĆU

SEFIR I SVILA NA OBALI JEZERA

Na obali Palićkog jezera i u prilipom parku po oblačnom vrjmenu i s malo kišice 20. i 21. septembra održani su „Berbanski dani” i „Zlatne ruke 2008”.

Bilo je tušta lipog voća, povrća, vina,

Vridne ruke su zlatne ruke

Ulipšali Berbanske dane

rakije, cviča i razne slade. Svi su se paštrili da njim na astalima eksponati lipo izgledaje. Oni koji imaju „zlatne ruke” pokazali su ono najlipše što su opravili. Kako bi ovake izložbe bile što lipše, veseli-je, nuz samu obalu jezera bila je postavljena bina na kojoj se igralo i pivalo. S bunjevačkim igrama pridstavili su se KUD

„Aleksandrovo” iz Subotice i BKC i „Sefir” iz Tavankuta.

Igre iz svog kraja pokazli su članovi KUD-a „KRAJINA” iz Bihaća. Ovo društvo je bilo u gostima kod članova KUD-a „Aleksandrovo” čije druženje traje već pet godina. Jedared godišnje se nađu el u Subotici el u Bihaću.

M. H.

SLAMARSKA SEKCIJA IZ SOMBORA ODRŽALA IZLOŽBU

NAIVA U TEHNIKI SLAME

Prvo je u prisustvu velikog broja građana Sombora i pridstavnika medija otvorena izložba slika od slame s prithodne kolonije, nakon čega su se, ujedinjeni u svojoj ljubavi prema ovoj umitnosti, majstori slamarskog zanata potrudili publiku što vrnije prezentovat način i tehnike stvaranja slika i drugi ruketvorina od ovog ekološkog materijala.

Kako bi obogatili program kolonije u edukativnom smislu, pozvani su pridavači, koji su svojim izlaganjima učesnicima pružili mogućnost naučit štogod više o likovnoj umitnosti i načinu izrade slika i predmeta od slame. Pridavači su bili Ana Crnković iz Subotice, članica likovnog ud-

Složni u očuvanju tradicije

ruženja slamara „Srp”, i Tatjana Dimitrijević, akademski slikar iz Sombora.

Ana Crnković je u svojem izlaganju divanila o istorijskom razvoju slikanja u teh-

Dugo traje, al je rezultat lip: pravljenje umitničkog dila od slame

niki slame i tom prilikom naglasila da se nastanak ove umitnosti veziva isključivo za severnu Bačku i Bunjevce. „Najbolje slammarke su 1911. godine predstavile jav-

nosti pletene eksponate na prvoj crkvenoj Dužijanci u crkvi Sv. Roke u Subotici u organizaciji župnika Blaška Rajića. Prezentaciju je odlično prihvatila crkva i na-

rod, te je postala dio bunjevačke tradicije i Dužijance, koja se od onda nije mogla zamisliti bez krune, perlica i vinca od slame”, kazala je, izmed ostalog, u svom pridavanju gospođa Ana.

Tatjana Dimitrijević je učesnike kolonije edukovala o kompoziciji umitničkog dila, proporcijama i perspektivi, te ji upozнала s elementima forme i načinom na koji mogu ta saznanja iskoristiti u praksi.

Puni elana, poučeni svojim dosadašnjim iskustvom i novim saznanjima koje su njim pridavači prineli, vridni somborski slamari su prionili radu. Vištim rukama su obične slamke pritali u prava mala remek-dila na očigled brojni posililaca, koji su se ositili počastvovano što njim se pružila prilika da prisustvuju ovom čudesnom umitničkom stvaranju.

Posli četiri dana marljivog rada, kolonija je završena svečanom dodilom zafalnica svim učesnicima, koje je uručivo Josip Bošnjak, pridsidnik U.G. „Bunjevačko kolo”. Đuro Bošnjak, počasni pridsidnik Udruženja, tom prilikom se još jedared zafalio svima na učešću i izrazio želju da ova kolonija priraste u tradiciju i jedan vid škole za umitnike naive u tehniku slame. **T. B.**

SVI SVETE

To je dan kad se sićamo zajedno svi sveti, oni koje slavimo priko cile godine. Svi su oni naši zaštitnici kojima se molimo i tražimo pomoć od kojikaki bola i nevolja. Naši stari su ime ditetu bar jednom dali po kojem svecu. Svetaca ima više koji nose isto ime: Ivan krstitelj, Ivan apostol, Ivan cvitnjak, Ivan Padovanski, Nikola biskup, Nikola Tavelić. Sveti Josip je zaštitnik radnika, sveti Ilija je zaštitnik od groma, sveti Florijan zaštitnik od vatre a sveti Franjo od siromaštva i tako svi redom. Ima i divojaka i žena koje su živile sveto: Mala Terezija, Lucija, Klara, Monika, Ana, Kata, Cecilija, Magdalena, Majka Terezija. I one su naše zaštitnice od mnogi zala koji nas stignu u životu. Na dan Svi sveti - 1. novembra sve nji slavimo zajedno. To je zdravo velik svetac, ništa se ne radi a po crkvama se služe svete mise. Svit ide u crkvu, a posli na groblje di se nosi cviča i svete vode u nadi da je Bog koga i od naši pridaka pridružio svoji svetima u nebu.

Drugog novembra je Mrtvi dan. To je dan kad se sićamo naši mrtvi koji su nam bili mili i dragi pa su s ovog svita prišli u vičnost. Onda se sitimo i oni kojima se ni grob ne zna, koji su izgorili u vatri, zadavljeni u morima...

Zato ji se sićamo u molitvama. Izmolimo koji Očenaš i za nji, jel ji ni Bog nije

zaboravio. Iz poštivanja prema mrtvima na taj dan se ne radi na zemlji ni sa zemljom, kako su naši stari kazali, da ji ne uz-

Dan kada se sićamo

nemiravamo na njev dan. Najpre se ide u crkvu a posli na groblje. Groblje se zdravo šareni od cviča, pa i ono postane niko lipše i veselije, na sve strane krizantin i je-

SVETAC ZAŠTITNIK KUĆE

Tušta bunjevački kuća su imale svojeg sveca zaštitnika. Njegov kupit el torzo su umetnili u mali ormaric s caklenim vratima i uzidali ga el u zabat, ako je kuća zabatom okrenita na sokak, el u pridnji zid soka-ka ako je kuća na put leđa. Tog sveca familije prinosili su s kolina na kolino.

Imena dicit su se kadgod davala i po svecima, po najbližem kalendar-skom svecu koji je posli njegovog rodendana.

Al najpreg dali bi ime po didi el majki, po roditeljima el kome iz bližeg roda, po kumovima i sl. A. S.

senske ružice. Kadgod su saranjivali svit u rake u koje se mečo samo jedan mrtvac, a danas ji većinom saranjivaje u kripe, pa je više generacija na jednom mistu. Na ploči su napisana imena svi koji tamo počivaje.. Na Svi svete i Mrtvi dan, se uveče nije nikud išlo od kuće. Igranke i kojikake zabave se nisu pravile na te dane. **Na Svi svete uveče od 7 do 8 u svim crkvama zvone zvona i potiču virnike da se mole za pokoj-nike, a molile su se krunice. Triba i dicitu vodit na groblje, nek vide ko su njim prici, kako su se zvali i koliko su godina živili.**

Ana Vojnić Kortmš

SVI SVETI - JEDAN OD NAJVEĆI SVETACA KOD KRŠĆANA

SVETKOVINA SVI SVETI

Gospodin je u svom govoru na gori svečano obećao blaženstvo svima sirotima u duhu koji nisu robovi onog što prolazi, krotkima, onima koji gladuju i žude za pravdom, milosrdnima, onima koji su čista srca, tolikima koje su kadgod kinjili rad pravde, tolikima potlačenima, obespravljenima, oklevetanima

Svemoćni javni sud koji ode pravi tolike nepravde, s onu stranu groba biće osuđen, raskrinkan, a njegovim će žrtvama čast i sloboda zauvik bit vraćene. Svi koji su virovali u Kristova blaženstva biće doista i blaženi. Svi koji su morali gledat kako zlo nadobija dobro, nepravda pravdu, ropstvo slobodu, na kraju će klicat rad dobrog na zlim.

Početak svetkovine Svi sveti je počelo na Istoku u IV viku. Tamo se u Antiohiji slavio blagdan svi sveti mučenika na prvu nedilju posli Dova. U šestom je viku isti blagdan na isti dan uveden u Rimu, a 100 godina posli papa Bonifacije IV metio ga na 13. V, dan kad je poganski hram Pantheon, posvećen svim bogovima, pritorio u crkvu na čast Bogorodici i svim svetim mučenicima. Tako je kadgodašnji poganski spomenik dobio ime „Sancta Maria ad Martyres” - crkva svete Marije i visti mučenika.

Pantheon je zdravo originalna građevina s otvorenom kupolom kroz koju prodiere svitlo. Na Svi sveti kroz taj je otvor padala kiša crveni ruža, lip simbol sveti mučenika i njeve Kraljice. Bilo je to za vrime svečane svete mise. Papa Grgur IV primistio je godine 835. svetkovinu Svi sveti na 1. XI, jel je onda zgodnije, kako to u XII viku svidochi Ivan Beleth. Zgodnije je u tom jel je posli žetve i berbe bilo lakše ocigurat ranu i piće za tušta hodočasnika koji su tom zgodom nagnrili u Rim.

Glasoviti Alcuin, učitelj cara Karla Velikog, bio je jedan od veliki širitelja blagdana Svi sveti. Bio je rodnom iz Yorka u Engleskoj, a Kelti su već u starini držali svetim prvi dan novembra koji je po njevom svaćanju bio početak zime. Rad tog po di ko misli da su blagdan Svi sveti primistili sa 13. V na 1. XI pod anglosaskom i francuskom moći, jel su ti narodi naslidili po nike religiozne adete Kelta.

Svi sveti su jednako omiljene kako u istočnoj tako i u zapadnoj Crkvi. Njezinu lipotu nek nam u svom Govoru za nedilju Svi sveti posvidochi u ime istočne Crkve, njezin iz sridnjeg vika, velik teolog Gregorije Palamas. Njegov se uticaj u istočnoj mož usporedit s uticajom

sv. Tome Akvionskog u zapadnoj Crkvi. On je baš ko i Andeoski naučitelj bio pravi mistik. Palamas se rodio u Carigradu oko 1296., je posto solunski nadbiskup oko 1340. i umro je u tom gradu 1359. Jevo nekoliko njegovi misli:

Kad prorok u psalmu kaže: *Bog čini čudesne stvari u svojim svetima*, onda dodaje: *On će dati hrabrost i snagu svome narodu* (Ps 67,36). Promatrajte umom snagu ti proročanski riči. Bog će čitavom svom narodu dat snagu i kuraž.

Poklem, Bog ne drži stranu nikom ipak pravi čudesa samo svojim svetima. Sunce s visine jednakim (...) obiljem rasipa svoje zrake na sve; no mogu ga vidit samo oni koji imaju oči i koji ji nisu zatvorili. Samo se s čistim pogledom svoji očivi raduju čistom svitlu... Tako i Bog s nebeski visina daje obilje svoje milosti. On sam je izvor spasenja i svitla iz kojeg se vično sliva milosrđe i dobrota. Pa ipak ne hasniraje svi ljudi njegovu snagu i milost da u se upiju kriposti da se dogode čudesa. To hasniraje samo oni koji su svoje nakane pritorili u dilo i koji su prokušani činima i svojom virom pokazali pripadnosti Bogu. To su oni koji su se potpuno odvratili od zla,

posvetili se Božjim zapovidima i uprli pogled svog duha u Krista, Sunce pravde.

Krist ne samo da nudi nebo onima koji se paštre, već ji kuraži ovim andeoskim ričima: „Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim ocem nebeskim” (Mt 10,32). Vidite, nikad ne možemo pokazat svoju viru i javno se opridiljivat za Krista ako nismo od njeg primili pomoć i snagu. A s druge strane opet naš Gospodin Isus Krist u budućem viku neće govorit za nas i neće nas pridstavit svom Ocu ako u nama nije našo ono zašto bi nas tamo gori sjedinio s njim. Ako je Božji sluga, svaki se izmed svetaca u svom prolaznom životu i prid smrtnicima izjašnjava za Krista. On to pokazuje u kratkom razmaku vremena i prid malo ljudi. A naš će se Gospodin Isus Krist, koji je Bog i gospodar neba i zemlje, izjasnit za nas u vičnom svitu, prid Bogom, svojim Ocom, oko sebe s anđelima i arkandelima i svim nebeskim silama, u med svim ljudima, posli Adama sve do kraja vikova. Jel svi će uskrsnit i izać prid Kristov sud. Dakle, med svima i prid pogledom sviju on će učiniti da njegovi budu pripoznati, on će proslavit i ok-

runit one koji su mu do kraja pokazali svoju viru.

Palamasov se jesap ucilo poklapa s Ivanovim Otkrivenjem u kojem stoji: „Pobjednik će tako biti obučen u bijelu haljinu; njegova imena sigurno neću izbrisati iz knjige života; štoviše, njegovo će ime priznati pred svojim Ocem i njegovim anđelima” (3,6).

Kao građu za duhovni jesap na današnju svetkovinu i spomendan virni mrtvi, navodim nekoliko misli iz bogate ostavštine pokojnog pape Pavla VI. On je u podnevnom govoru prija Anđeoskog pozdravljanja virnicima, skupljenim na trgu sv. Petra u Vatikanu, na današnji dan 1965. kazao: „Vi i danas želite naš pozdrav i naš blagoslov. Daćemo vam ji rado razmišljajući kako ova dva dana – blagdan svetaca i spomendan pokojnika – zapravo zatvaramo krug liturgijski blagdana godine koji pružaje spasonosne misli koje naše kontanje prinosi iz života ovog svita na onaj budućeg.”

Misao na sve svete potiče nas jesapiti kako naš život mora bit svet i dobar, svaćen ko uloga budućeg života, te kako imamo bit odgovorni da ga postignemo. Spomen na mrtve nas potresa rad toliki sićanja i ozbiljni kontanja koja su povezana s mišlju na smrt. Molimo za naše pokojne, al i za njevu duhovnu pomoć!

Gospo, Kraljice neba, primi te naše molitve i od nji napravi ćupriju izmed današnjeg i onog budućeg života; budi nam Majka i u nebeskom životu.

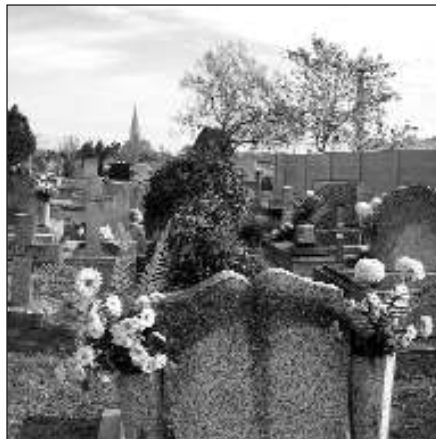
Željni da za današnju svetkovinu imamo, pravi, blagdanski i obilan duhovni astal, jevo nekoliko misli iz knjige velikog francuskog teologa, isusovca Henrija de Lubaca. Te su misli iz knjige *Paradoks i tajna Crkve*. One se odnose na svitost vrimena prid nama.

„Tko je mogao navistit ono jedinstveno što je dao jedan Augustin, jedan Franjo Asiškli, jedan Ignacije Lojolski? Isto tako niko od nas ne mož se danas ozbiljno upuštit u avanturu da opiše važne crte koje će krasit svece vrimena prid nama...”

Naše je današnje vrimo izloženo pro-minama više od svi drugi vrimena i tira ga ko kaka ampa, nagađanja o tom čine mi se danas dvostruko nemogućim. To ne bi značilo samo računati brez Duha, koji je o tom kako će postupit unaprid se ne mož pridviditi; već to bi značilo špekulirat o jednom razdoblju čija nam sutrašnja situacija izmiče... **Valja se, dakle, već unaprid uvirit da svetac kojeg čekamo nikako neće biti u skladu s našim svaćanjom, našim nagađanjem el našim željama. Kad on bude tu, možda će nas zapanjit, iznenadit. Ako ga Bog bude podigo med nama, možda ćemo bit u nastupi da ga odbacimo... No, on će imat svoju 'osvitu'.**

Divanimo o tom kako će bit odsele. Ono što oču kazat to je dio istorije koji uvijek počima nanovo... Kako god svetac mora bit drugaćiji od tušta nji prija njegov, on će zato iznidrit svoje važne crte. On će bit siroma, ponizan. Imaće blažen duh, neće proklinjat, a ni pofaljivat. On će naprosto volit. On će Evandjelje uzet od riči do riči, tj. onako kako je strogo.

Tvrdo će ga odricanje od svakog uživanja oslobodit od njegov samog. On će baštiniti svoju viru Izraela, al dozivaće sebi u svist da je ona prošla kroz Isusa. On će uzeti na se križ svog Spasitelja i paštriće se da ide za njim.

Za naše osridnje čovičanstvo njegov život neće biti ugled i poticaj. Biće grišan ko i svaki drugi čovik, on, poučljiv prema Duhu, imaće onaj dar duhovnog rasuđivanja koji je obećan Zaručnici – svetoj Crkvi – pa se neće više plašit ni zdravo temeljni obnova, al se neće poddat ni lažnim novotarijama. Ko i toliki prija njegov, udovoljiće novim dilima, novim prilikama, on će branit i biće i oslonac onima koji su poniženi. Možda će isto tako bit vođa ljudima. Možda će bit doveden do tog da osnuje brez žurbe kaku nov institut s takim radom koji će nas u prvi ma začudit. Možda će i u društvu imat taku ulogu kojom će se na hiljade truba javnoga mišljenja baviti s njim. Možda će, naprotiv, biti izljučen; možda će živit od naroda nezapažen. Možda će njegova okolina gledat na njegov ko na starovinskog, koji spada u vrimo koje je prošlo. Možda ga neće svatit, izdaće ga, svoji će ga napuštat: a tako je uvijek s prostom ljudskom istinom Evandelja. Po izgledu i u prilikama koje ne možmo očekivat, on će se ukopat u tajnu patnje, u ono šta se prinosi s kolina na kolino, u onu prisnu osamu – di je gri odvrat. On će bit drugi Krist: ne čovik koji oće nadmašit Krista, već naprotiv čovik čiji će sav uzor, sav život bit da izgleda ko On.

Dakle, po njemu će ko i po njegovom Učitelju i sasvim zavistan o Učitelju prosivati Božje lice...

Msgr. dr Kopilović Andrija

**DEVEDESET GODINA OD PRISAJEDINJENJA VOJVODINE KRALJEVINI SRBIJI
I STVARANJA KRALJEVINE SHS (II DEO)**

DANI OSLOBOĐENJA

Stvaranje nove države na Balkanskom poluostrvu uslovljeno je, ali i uslovljava tektonske kulturno-istorijske i političke promene. Sagledavanje situacije sa ambicijom sveobuhvatnog pogleda na događaje iz prošlosti trebalo bi da, u znatnoj meri, omogući razumevanje i današnjeg života. To je ujedno i jedini put da se izbegnu sva ona ciklična ponavljanja tragičnih i teških trenutaka življenja na ovim prostorima

Situacija na frontu, socijalno-ekonomski kolaps usled višegodišnjeg rata i uticaj revolucionarnih komešanja u Rusiji usloveli su ozbiljna preispitivanja sagledavanja perspektiva države vladajuće kuće Austro-Ugarske monarhije. Novi car Karlo prihvatio je koncepciju federalizacije države. Nemci i Mađari su se ovim programom „velikodušno” odrekli svoje dominacije u korist očuvanja države, a imajući u vidu moderne državno-pravne forme ustavnog uređenja.

Ponuda se ogledala u federalnom trijalizmu koji je trebao da nadomesti dotadašnji dualizam. Treći državotvorni činilac trebali su da postanu Južni Sloveni monarhije. Car Karlo i njegova politička elita smatrali su da je ova redefinicija državnog uređenja sasvim ostvariva zahvaljujući verskom zajedništvu ogromne većine populacije monarhije i ekonomskoj stabilnosti uravnoteženog privrednog razvoja koju nudi gotovo idealan geostrateški položaj zemlje na prostoru centralne Evrope, hiljadugodišnje državno iskustvo i, u skladu sa tim, dostignut kulturno-civilizacijski nivo življenja. „U svesti ogromne većine naroda, verska, a ne nacionalna identifikacija bila je dominantna crta političkih ideologija.”¹

Ovo je bio sasvim suprotan pristup političkog povezivanja stanovništva od stava Kraljevine Srbije koja je svoju razložnost programa ujedinjenja temeljila na nacionalnim pokretima pri čemu je jezik osnova takvog zajedništva. „Kao alternativa jezičkoj definiciji nacije, od koje polazi Srbija i jugoslovenski pokret za ujedinjenje, socijalni katolicizam nudi definiciju, po kojoj je nacija verska i pokrajinska zajednica istorijski izrasla i sačuvana u habzburškim granicama.”²

U ovom konceptu Austro-Ugarska monarhija je svom osvedočenom načelu „zavadi pa vladaj” ostala dosledna. Njena konstrukcija treće južnoslovenske federalne jedinice izazvala je brojna reagovanja. Optimalnu viziju ostvarenja svojih ideja, u ovoj ponudi, videle su, pre svih, pristalice hrvatskog državnog prava na osnovu čije koncepcije je trebalo spojiti u jednu celinu Hrvate, Slovence i Srbe iz monarhije sa političkim centrom u Zagrebu. Osim njih i značajan broj slovenačkih političara bio je spre-

man da prihvati ponudu bečkog dvora smatrajući da je, u datim uslovima, to bio primeren način očuvanja narodnog identiteta i verske prepoznatljivosti. Primereno tome, Anton Korošec, vođa Slovenačke ljudske stranke, pročitao je 30. maja 1917. godine u bečkom Carevinskom veću deklaraciju poslanika Jugoslovenskog kluba. „Potpisani narodni zastupnici u ‘Jugoslovenskog klubu’ udruženi izjavljuju, da na temelju narodnoga načela i hrvatskoga državnog prava zahtijevaju ujedinjenje svih zemalja u monarhiji, u kojima žive Slovenci, Hrvati i Srbi, u jedno samostalno, od svakog gospodstva tuđih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi osnovano državno tijelo, pod žezlom Habzburško-lorenske dinastije, te će se sa svom snagom zauzeti za ostvarenje ovoga zahtjeva svoga jednoga te istog naroda. Sa ovim pridržajem potpisani će učestvovati u radu Parlamenta.”³

Ovu deklaraciju formulisao je tzv. Jugoslovenski poslanički klub. Deklaracija je ostala poznata pod nazivom Majska deklaracija i nju je potpisao 31 poslanik. Svi potpisnici bili su Hrvati i Slovenci iz austrijskog dela monarhije. Među potpisnicima nije bilo nijednog Srbina

Hrvatska stranka prava je u izjavi od 5. juna 1917. godine pozdravila potpisivanje ove deklaracije i pozvala je i Srbe da je podrže. „Stojeći na stanovištu narodnog jedinstva Hrvata, Slovenaca i Srba, pozivlje naročito Srbe, državljane kraljevine Hrvatske, da se pom primjeru zastupnika ‘Jugoslovenskoga’ kluba priključe njezinu stanovištu...”⁴

Politički predstavnici srpskog naroda, koji su uglavnom živeli u Vojvodini oglašili, su se sa komentarom deklaracije tek nakon gotovo godinu dana. Dva su bitna razloga ovom odlaganju, prvi je zasnovan na činjenici da su glavne političke ličnosti Srba u monarhiji bili u zatvoru ili internaciji i drugi podjednako bitan je srpsko i jugoslovenskog nacionalno opredeljenje Srba, ali ne u okviru monarhije već u političkom zajedništvu sa kraljevinom Srbijom.

Tek februara 1918. godine dr Đorđe Krasojević, predsednik Srpske narodne radikalne stranke, smatrao je da treba da iz-

nese mišljenje svoje stranke o Majskoj deklaraciji. On je dosta uzdržano izjavio da Radikalna stranka „ne smatra pomenutu deklaraciju kao alfa i omega celog pitanja, a to tim manje, što mnoge pojedinosti nisu dovoljno precizirane”.⁵

Uspeši sila Antante, ulazak SAD u rat i neuspeh velike nemačke ofanzive tokom proleća 1918. godine strateški su promenile situaciju na frontovima. Austro-Ugarska monarhija preživljavala je svoje poslednje dane. Međutim, tada nije nimalo bilo naivno zanemarivati diplomatske pokušaje monarhije da pridobije zapadne saveznike o neophodnosti njenog očuvanja u modernizovanom obliku državnog uređenja. Mnogi istaknuti političari, naročito engleski, bili su pristalice te ideje. Te okolnosti su uticale da južnoslovenski političari iz monarhije sve do oktobra 1918. godine budu neodlučni povodom određenja buduće države. Utičajnija struja bila je za trijalizam koji nudi monarhija. Proboj Solunskog fronta i uspeši srpske vojske presudno su uticali na to da se Narodno vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca formira oktobra i da se definitivno opredeli za nezavisnu državu Slovenaca, Hrvata i Srba koji će se sa Kraljevinom Srbijom dogovoriti o stvaranju zajedničke države. Vrlo često, a u nameri da bude ravnopravni sagovornik, Narodno vijeće je dolazilo u sukob sa političkim stavom Srbije i to najčešće oko pitanja državnog uređenja i nacionalnog pitanja. Čak i kada je kompromis naizgled bio postignut, autoritet mladog prestolonaslednika Aleksandra Karađorđevića je bio neprikosnoven i u duhu centralizma i „pijemontske” uloge Srbije...

(nastavak u slidećem broju)
Dr Saša Marković

1 M. Ekmečić, Stvaranje Jugoslavije 1790-1918, knj. 2, Beograd, 1989, str. 672.

2 M. Ekmečić, str. 676.

3 Viktor Novak, Antologija jugoslovenske misli i narodnog jedinstva, Beograd, 1930, str. 751.

4 Isto, 753.

5 Lj. Krkljuš, L. Rakić, Vojvodina i stvaranje jugoslovenske države 1918. godine.

NAŠI STARI ZNALI SU ZA OČUVANJE OKOLICE I PRIJA EKOLOGIJE

DO – DIKA BAČKE RAVNI

Rođen sam i odranjen u jednom od đurđinski salaša di sam u škuli života učio paorske poslove u salašu i oko salaša, a dosta i u ravni koja nam je udarala u do. Naučio sam kako triba živit sjednan s prirodom, kako poštivat taj velik božji dar. Od salaša na gredi, do nam je bio nekoliko duži, pa sam od grede do dola tušta koje-čeg doživio čega sam se u mislima ko zna koliko puta sitio, zauvik sačuvo. Dobro sam upozno našu ravan i njezinu diku do love, zato mi se ravan *uvukla pod kožu*, sjedno sam se s njom. Vrmenom sam skonto da je do misto di čeljade mora uživat u lipoti, kad je u njemu el štogod radi blizo njeg, onda ga razgali lipota žumberanja ko zna koliko feli tica.

Danas se čeljad paštre kako malo dite upoznat u *škuli života*, s kojekakim sigračkama i slikovnicama, sa svitom u kojem će i kako vrmenom i živit. Kad sam bio mali, na početku trideseti godina XX vika, onda još dicit nisu pravili slikovnice, meni nisu ni tribale jel sam odraso u živoj slikovnici. Zato kad god možem, takoreć, pobignem iz varoši u ravan, jel sam zapravo kod kuće u ravni med salašima, baš ko na priliku: Eskim u polarnom snigu, Hottentot u vrilom pisku Kalaharija jel Pigmejac u polutarskoj prašumi.

Jevo nekoliko moji sićanja na dešavanja koje su kadgod dica doživila, na misto zagledanja u slikovnicu.

- Zato jel nam je salaš bio blizo dola ko dica kad god smo mogli, liti pa i zimi, vrtili smo se po dolu. Na strniki smo najviše volili pod dolom čuvat svinje i marvu, liti se brčkali u čistacu, a zimi kad se zaledio u njemu i korčuljali. Iz dola smo se uvijek vraćali s kakim novim naukom. Volili smo zač u rit i zagledat u tičija gnjizda. U gnjizdu nikad nismo ni pipnili, a kamol uzeli jaje, el dirnili mlado koje tice, da njim ne naudimo. Iako nas nisu učili mi smo sami od sebe dokučili da u ravni triba poštivat sve žive stvorove. Onda nismo ni čuli za rič ekologija, a kad se u novije vrime o njoj počelo naveliko pripovidat, skonto sam kako je onda naš život bio i škula ekologije. Na priliku u mrginju našeg dola grom je puko u vrbu, raspolutio je, a sjedne strane je osto komad debela visok jedno tri metera. Od dide sam čuo da vrbu zato nisu izvadili jel je i taka bila od hasne ticama. Često je koja od nji stala na patrljku vrbe i štogod vrebala za se.

- Da nisam toliko visio u dolu ne bi vi-

Pogled na čistac dola

dio kako je divija patka napravila gnjizdo na kanadli u mlaki. Kad je izlegla pačiće i ošacovala da su kadri plivat po vodi, onda ji je jedno po jedno u kljunu spuštala u čistac i okrenila na leđa. Pače se u mistu na vodi koprecalo na ledima, a patka ga tako sprčila da ne otpliva dalje i ne izgubi. Kad ji je petoro-šestoro poskidala iz gnjizda i tako namistila u vodi onda je jednog po jednog okrenila na stomak i š njima otplivala u trsku.

Danas je malo i lovasa koji znadu da je i to moguće. Više puti smo vidili iz daljeg kako je divija patka za sobom vodila pačiće ko kad tabana cuk katana. Išli su mlakom iz jednog u drugi čistac, zaobašli su gustu trsku kudan se pačići ne bi mogli provući, a nisu bili kadri priletit priko nje.

- Kad smo se u kanikuli brčkali u čistacu često smo kod čuprije išli razladit noge. Na jednom mistu je ispod vode bio mali izvirk iz kojeg je kuljala ladna voda. U dolovima je bilo više izviraka koji su pu-

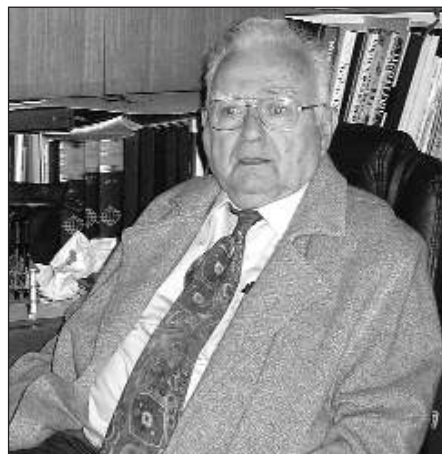
nili tok vode zimi/liti, zato dolovi ni u srid kanikule nisu prisušili, a voda je uvijek do-dirivala rub mlake. Samo s prolića, kad se topio snig, bilo je prikoviše vode u dolovima, onda se najčešće prilila priko begija u gatu i poplavila čak i mlaku. S prolića su Đurđinari bliže Bajmaku u varoš kolima išli priko sela, jel je kod Đušinog salaša gat bio pod vodom.

- Onomad sam se osvidočio koliko je varoškom ditetu zanimljivija živa slika od one u slikovnici. Salašarima je u goste do-šo rođak iz Nimačke, doveli su i komšin-sko dite osnovca. Nakanjivali su se krenit u varoš, kad je taj varoški deran zagledo svinjak i spazio kako krmača doji prasice. To dotleg nije vidio, čak ni u slikovnici. Nisu ga mogli odvuć od svinjaka, dok krmača nije nadojila prasice, dok oni siti nisu učoporani potali na čistu slamu. Deran je očo sa salaša obogaćen doživljajom o kojem će s uživanjom pripovidat zavidnim drugarima. **Alojzije Stantić**

TRADICIJA NARODA, ČUVENI FAMILIJA, KROZ NAUKU O GRBOVIMA (VII)

HERALDIKA PLEMENA BUNJEVAČKOG

„Heraldika je nauka o jednoj plemenitoj tradiciji”, kaže Michel Pastoureau. Definicija, moždar i nije najtačnija, al je cigurno da smo najmanje 80 godina bili lišeni saznanja o tradiciji, vridnoj poštivanja, a i ličnog ponosa što pripadamo plemenu sa „bunjevačkog trougla”. Plemenu čiji su prici davali život za slobodu, za pravo na svoju vikovima staru viru i običaje, svoj jezik, cigurnost, za svoju i budućnost svoji potomaka

Autor: Mirko Stojnić

Iz ove porodice bio je i Antun Mandić, zagrebački kanonik a od 1805. biskup bosansko-sremski i primas Bosne.

Mandić zvan Manić i Balaš. Plemićki list i grbovnica dati su u Beču 1. juna 1690. Blažu (po kojem je posli jedna grana nazvana Balaš) Maniću i sinovima mu Đuri i Marku. Plemstvo je potvrđeno u Beču 28. decembra 1843. Antunu Balašu, zapravo Mandiću. Plemićka porodica Manić živila je sridinom prošlog vika u Subotici.

Marković. Plemićki list i grbovnica dati su u Laksenburgu 29. maja 1690. Duj-

Latinović-Boršodski. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 23. septembra 1719. Stefanu Latinoviću i sinu mu Danilu. Pridevak „Boršodski” („de Boršod”) dati u Beču 30. oktobra 1747. Petru Latinoviću i rodbini. Pridevak „i Kačmarski” („et de Katymár”) dat je u Beču 12. juna 1801. Janku i Josipu Latinoviću Boršodskom. Darovnica na Boršod potvrđena je 10. februara 1726.

Lovrenčić-Mikulčić. U Sremskoj županiji iskazo je plemstvo 10. februara 1783. Lovro Lovrenčić-Mikulčić, veliki sudac Sremske županije. U Tamiškoj županiji upisano je 1798. plemstvo Ignacija Lovrenčića po svidodžbi Bačke županije.

Lučić. Plemićka porodica iz Kuća u Turropolju. U Bačkoj županiji iskazo je 1778. svoje plemstvo Andrija Lučić a u Subotici Janko Lučić svidodžbom Turropoljske županije.

Mandić. Plemićki list i grbovnica, dati su u Beču 1. marta 1688. Ivi Mandiću. Plemićki list i grbovnica (ugarska) ponovno su dati 29. oktobra 1720. Matiji Mandiću somborskom građaninu. Ova povelja proglašena je 3. oktobra 1720. u Baji. Darovnica na imanja u Miletiću data je 1803. Plemstvo je potvrđeno u Beču 12. jula 1801. za porodicu Mandić iz Bačke županije. Ogranci ove porodice živili su u Miletiću, Almašu, Baji, Čavolju i Kačmaru.

Grb familije Latinović

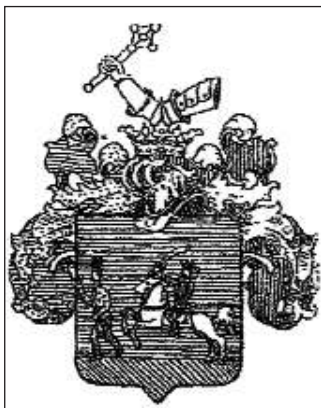
Grb familije Lazarović

Grb familije Lovrenčić

Grb familije Lučić

Grb familije Mandić

Grb familije Martinković

Grb familije Miković

Grb familije Milinović

mu Markoviću, kapetanu u Somboru, ženi mu Petroneli Vukelić, dicit mu Đuri, Matiji, Kuzmi i Marti, braći mu Grguru,

PORODICA GRAŠALKOVIĆ

Zanimljiv je fenomen porodice Grašalković. Svaki tekst o plemstvu u Mađarskoj opširno opisiva istorijat porodice, penjanje na listvicama plemićki stepena. Al, u isto vreme različiti izvori, zavisno od nacionalni korena, pripisuju SEBI poriklo te porodice. Grof Dujšin je uvrštava u Srbe (?), nuz pogrišno napisano ime: Gražalković. Kod Zibmachera su Hrvati, s prizvukom Mađžara, i naravno slavospiv slovenskoj porodici koja je u okviru Austrije, uglavnom na mađžarskoj teritoriji dostigla sam vrv austrijskog plemstva. Borovski Šamu u knjigi o Bačko-Bodroškoj županiji posvećiva više od stranice Grašalkovićima, mađžarskim plemićima i opisiva i prilip dvor (sad potpuno rekonstruisan) u mistu Godollo, severno od Budimpešte. Velik, lipe arhitekture, samo još nije bio u rekonstrukciji kad sam ga vidio. A najzanimljivije je da u imenoslovu Bunjevaca svoje misto, ko Bunjevci imadu i Grašalkovići, iako su davno izumrli. I sad, kome čovik da viruje?

Jedino, što je ipak bitno, Zibmacher donosi i baronski i grofovsko-prinčevski grb, označeni su sa a i b.

Franji i Bartolu, te Grgurovoj dicit Stjepanu, Franji i Nikoli. Dujo je bio nuz Vidakovića vođa 5.000 Bunjevaca koji su se doselili u Bačku 1687, te je bio prvi graničarski kapetan u Somboru. U plemstvo Bačke županije upisan je Đuro, sin Dujmov, 13. juna 1713. Plemstvo je potvrđeno u Beču 23. novembra 1786. Beli Markoviću, posidniku u Miletiću.

Lazarović. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 1. marta 1751. Milanu Lazaroviću, kapetanu, ženi mu Smiljani Panov, i dicit mu Pavlu, Nikoli i Mihajlu. U Bačkoj županiji proglašeno je plemstvo ove porodice 1751.

Markulin. Turopoljska plemićka porodica, od koje se jedna grana u 18. viku priselila u Bačku. U Subotici je 1776. upisano plemstvo Janka Markulina, a u Topoli Tome, Matije i Đure Markulina. Sridinom prošlog vika plemići Markulini živili su u Gornjem Sentivanu.

Martinković. Plemićki list i grbovnica dati su u Beču 17. maja 1640. Đuri Martinkoviću i sinu mu Janku. U Bačkoj županiji proglašeno je 1778. plemstvo Franje Martin-

kovića po sviodžbi Požunske županije.

Miković. Plemićki list i grbovnica dati su Laksenburgu 31. maja 1699. Avramu i Adamu Mikoviću, Avramovoj ženi Mariji, i dicit Stanislavu i Đorđu, Adamovoj ženi Pavli, i sinovima Vidu i Vuku. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji 18. novembra 1699. U Sremskoj županiji proglašeno je 10. jula 1770. i ponovno 1772. plemstvo Ivana i rodaka mu, a u Bačkoj županiji svi ovi 1770.

Milinić. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 1. marta 1751. Neši Miliniću, zastavniku Šajkaškog bataljona u Senti, ženi mu Milanki Adamov, i dicit njim Jovanu, Teodoru i Jeleni. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji 1752. a potvrđeno 1758. i 1775. Ova je porodica izumrla.

Ninčić(ević). Plemićki list i grbovnica (ugarska) dani su u Beču 1. marta 1751. Maksimu Ninčić(ević)u (Nincsicsevics), poručniku u Staroj Kanjiži, ženi mu Sandi Mirkov, i deci im Lazaru, Jovanu, Đorđu i Jerini. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji 1758. a iste godine i darovnica.

Piso nam je Ivan Kaić iz Lemeša, povodom objavljenog teksta „Heraldika bu-

njevačkog plemena” u prošlom broju naši novina. Gospodin Kaić, nam šalje originalne slike i dokumente njegove familije o stečenom plemstvu od cara Leopolda I. 22. novembra 1698. godine. Gospodin Kaić kaže: **Tu povelju originalnu posedujem, i kao što ćete moći iz priloženih fotografija da vidite sigurno da nije bilo dve familije Kaich Tome i njegove braće Franje i Janoša i pok kao i imena njihovih supruga Dulin Jakobe i kćeri Anastazije.** Ova familija lip je primer naši Bunjevaca koji drže do svoje prošlosti, pa tako imadu tačnije podatke od oni koje se danas mogu nač u mnogim knjigama i grbovnicima. Nadamo se da ćemo s gospodinom Kaićom opraviti jedan divan za Bunjevačke novine, jel i ove slike potvrđivaje kako imadu šta pokast. S.K.O.

KAKO IZGRADITI AUTORITET

Piše: Desa Kujundžić

GALAMOM I VIKANJEM SE NE STVARA AUTORITET

Autoritet je važan u svim međuljudskim odnosima jer pozitivno motiviše ljude a istovremeno deluje kao orijentir okolini koliko i dokle se može ići. Imati autoritet na radnom mestu, u društvu, kod svoje dece znači biti cenjen zbog svoje ličnosti a naročito zbog svoje doslednosti, razumevanja i uvažavanja tuđih potreba kao i reagovanja na pravi način i u pravo vreme. Misli se na pravi autoritet a ne prividni koji je zasnovan na strahu i poslušnosti

U vaspitanju dece autoritet je izuzetno važan jer on pomaže detetu da nauči granice svog ponašanja obezbeđujući mu tako lakše snalaženje i adaptaciju. Šta više, smatra se da je pored potrebe za ljubavlju, potreba za autoritetom druga važna potreba deteta. Popustljivost je samo na prvi pogled prijatna ali detetu uvek ne koristi.

Da bi roditelj postigao pravi autoritet on mora pri postavljanju zahteva uvek naglašavati korist i potrebu deteta. Tako umesto „Hoću da obučeš kaput” bolje je reći „Napolju je hladno, dobro bi bilo da obučeš kaput”. Dete treba da oseti da nešto treba da uradi zbog sebe i svoje koristi a ne zbog drugih. Ono ne voli zahteve koji izražavaju samovolju roditelja: „Uradi to jer ja to kažem”, „Dok izbrojim do pet da si pojeo” i sl. Tako se stvaraju poslušna ali nesamostalna deca koja će se kasnije kao odrasli ljudi plašiti svakog autoriteta, učiteljice, šefa, muža.

Dete ne voli ni stalno opominjanje i naređivanje: „Pazi”, „Stoj pravo”, „Rekla sam ti da to ne radiš” i sl. Stalno opominjanje postaje dosadno, zamara i nema efekta. Što se više namećemo detetu imaćemo manji autoritet. Jedan pedagog je duhovito rekao: „Decu i sat ne treba stalno navijati, valja ih pustiti da rade”.

Doslednost i iskrenost u ponašanju su izuzetno važni u izgradnji autoriteta. Ako želimo da nam dete veruje uvek moramo ispuniti obećanje (zato razmislimo pre nego nešto obećamo). Isto važi i za raz-

na obaveštenja koja dajemo deci. Detetu uvek treba reći istinu jer će je ono pre ili kasnije saznati pa nam više neće verovati.

Poznato je da se galamom, pričanjem, ubeđivanjem i pretnjama ne stvara autoritet. Učiteljica koja stalno viče, preti i kažnjava obično nema autoritet kod svojih đaka, dok ima učiteljica kojima je dovoljan jedan pogled pa da se učenici smire. Takođe je pogrešno stalno isticati svoje veće sposobnosti, znanje i savršenstvo, što odrasli tako često čine („Kad sam ja bio u tvojim godinama”), jer se tako kod deteta stvara nepoverenje u odrasle, osećanje nesigurnosti i manje vrednosti.

Razuman roditelj će uvek voditi računa o uzrastu i mogućnostima deteta i neće se zgražavati nad njegovim greškama („Kakve su to gluposti”, „Kako si tako trapav” i sl.) nego će greške deteta prihvatiti kao ljudske i moguće, odnosno, kao izraz opšte ljudske nesavršenosti, pa će sa detetom porazgovarati i pomoći mu da nađe put do pravilnijeg ponašanja. Taktičnost u ponašanju je naročito važna u pubertetu i adolescenciji kada su mladi posebno osetljivi na kritike i primedbe odraslih, pogotovo ako one omalovažavaju i potcenjuju njegova nova interesovanja: „Te tvoje zabave su besmislene”, „Taj tvoj sport je gubljenje vremena” i sl.

Neki roditelji nemaju autoritet jer stalno „ratuju” sa svojim detetom. Na svaki njegov izazov oni reaguju protivudarom i nastoje da po svaku cenu slomiju njegov otpor. Kad preteraju u tome povlače se, popuštaju čime postaju nedosledni i gube autoritet. Sigurno je da se ne mogu izbeći svi sukobi sa decom jer su i roditelji ljudi koji imaju svoja raspoloženja, probleme i emocije. Međutim, na dečije prestupe u principu treba reagovati što mirnije i nikada ne preduzimati nešto u prvom naletu emocija. Poželjno je malo odgoditi reakciju da bi ona bila realnija (izbrojati do deset ili otići u drugu prostoriju) i delotvornija.

Negovati pravi autoritet znači tome dosledan, iskren i pošten prema svom detetu, a svoje zahteve prilagođavati njegovom uzrastu, situaciji i potrebama.

Prividni autoritet je zasnovan na strahu i moći i on traje dok traje ta moć. Ruководilac kojeg se svi boje je autoritet samo dok je na toj funkciji, kad ode, niko ga više i ne pominje. Doslednog i razumnog roditelja deca se sećaju kada i sami postanu roditelji.

Piše: dr Andrija Peić Tukuljac

GLODARI VREBAJE

Glodari vrebaje kad će niknit strnjine pšenica, ječam i tritikale da krenu u štetu. Vrebaje kad će se smistiti kuruz u čardakove i razne žitarice u skladišta da bi se ranili, uništavali i zagađivali ranu. Kad će se proizvesti voćni rasad, zasaditi mlade voćke da bi se ranili s korom i uništavali ji. dok prave svoja legla i jazbine uništavaju namještaj, odiću, instalacije. Od glodara se prinosi mnoge bolesti na ljude i životinje, mišija groznica, kuga, trihinela i dr. Ima ji svuda te opasnost vrebaje sa svih strana.

Veći dio života provode na poljima di se rane ratarskim proizvodima kuruzom, cincokrtom, šećernom ripom ko i raznim povrćem i voćem. Nakon berbe se sele u lucerišta i livade koji se ne obrađivaju di formiraju svoja legla a otaleg prilaze na iznikle žitarice i koriste ji za pašu.

Drugi dio glodara seli se u čardake i skladišta žitarica rani se i zagađiva iste. Treći dio prilazi u rasadnike i voćnjake di se rane s korom mladi voćaka te ji na taj način oštećivaju i uništavaju.

Od pet iljada vrsti sisara, koji danas žive na zemlji, oko dvi iljade vrsti pripada redu glodara. U našoj zemlji živi oko 32 vrste. Najpoznatiji su hrčkovi, kućni i poljski mišovi, voluharice, pacovi i dr.

Navedene štetočine pricinjavaju ozbiljne štete konzumiranjem i zagađivanjem rane naminjene ljudskoj ishrani i domaćim životinjama.

Hrčkovi se rane nadzemnim i podzemnim dilovima biljaka najveće štete nanose cincokrtu, kuruzu, strnim žitima i povrtarskim usivima. Karakteristična je sposobnost što se u povoljnim uslovima vrlo intenzivno razmnožava i nanosi velike štete. U našim krajevima razmnožava se dva do četiri puta godišnje, a izuzetno visok natalitet nastaje spajanjem populacija kad hrčkovi migriraju s razni strana kod podizanja podzemni voda na uzvišena područja. Ukoliko se nađe jedna aktivna rupa na ha moraju se preduzeti mere suzbijanja.

Poljska voluharica se rani zelenim i podzemnim dilovima ratarsko-povrtarski usiva ko i korom voćaka i ukrasnog drveća. Razmnožava se četiri do pet puta u toku godine s četiri do osam mladunaca u leglu, što pri povoljnim uslovima može dovesti do primnožavanja. Kako je osjetljiva na većinu pesticida često dolazi do ozbiljnijeg smanjenja populacije. Ukoliko se nađe do 500 aktivni rupa po ha moraju se preduzeti mere suzbijanja.

Poljski miš najčešće se rani zrneljom, odnosno plodovima, često kljalim simeom i zelenim sočnim podzemnim dilovi-

ma biljaka. Najveće štete nanosi usivima prilikom sitve di sakuplja sime i odnosi u jazbinu. Takođe, nanosi štetu žitaricama od momenta mlične zrilosti do berbe a isto tako i kod cincokrta i kuruzajel se lako penje na stablo. Ukoliko se nađe 10 do 50 aktivnih rupa po ha moraju se preduzeti mere suzbijanja.

Karakteristike glodara:

- dužina života od dvi i pa do tri godine,
- većinom su biljojedi a ima i svaštojeda,
- imaju razvijenu kopačku aktivnost,

- prikupljaju ranu u posebna spremišta-zalihe za zimu,
- veliku moć razmnožavanja (jedan par domaći mišova daje priko 2.000 potomaka),
- imaju dobro razvijeno čulo mirisa i sluha.

Glavne štete mišoviti glodara su:

- uništavanje gotove rane biljnog i životinjskog porikla naminjene ishrani domaći životinja i ljudi, koju glodari unište i zagađaju,
- uništavaju i oštećivaju poljoprivred-

ne i povrtarske kulture na poljima i baščama,

- uništavaju sime i sadnice u rasadnicima,

- uništavaju i oštećuju građevinske objekte ko što su podovi, vrata, električna, vodovodna, toplovodna i kanalizacijska instalacija,

- uništavaju i oštećuju umetničke vrednosti i kulturna dobra u bibliotekama i arhivama, muzejima i galerijama,

- uništavaju instalacije u industrijskim pogonima, što često dovodi do havarija, požara i obustavljanja proizvodnje.

U preventivne mire borbe spadaju ag-

rotehničke, di se obradom zemljišta uništavaju jazbine i legla glodara. Mehaničko-fizičke metode di se izlivanjem pogotovo hrčkova vrši uništavanje. Postoje i biološke i genetske mire borbe, a za nas su najinteresantnije hemijske mire tj. primena rodenticida.

Osobine dobrog rodenticida su:

- da je toksičan za glodare u što manjim koncentracijama,
- da izaziva uginuće glodara slično prirodnom,
- da je bezopasan za ljude i korisne

životinje u koncentracijama koje su letalne za glodare,

- da svojim fizičkim i hemijskim osobinama ne odbijaju glodare,
- da ne izaziva rezistenciju kod tretirani populacija glodara,
- i da je cina proizvodnje i prodaje rodenticida pristupačna korisnicima.

Rodenticidi se u prometu najčešće pojavljuju u vidu pra, tečnosti, granula i pasta. Na osnovu načina dilovanja dile se na digestivne otrove koje životinja unosi u organizam konzumiranjem i na respiratorne otrove koji ulaze u organizam priko disajni organa.

Pri deratizaciji rodenticidi se koriste u vidu:

- suvi rastresiti jel kompaktni mamak s ranjivom podlogom biljnog jel životinjskog porikla,
- tečni mamaka pravljeni od odgovarajućeg tečnog el u vodi lako rastvorljivog praškastog rodenticida,
- tečni rastvora u cilju prskanja površina na kojima se nalaze glodari,
- i praškasti rodenticida u cilju zaprašivanja površina di se glodari kreću.

Cinkfosfid mamak je brzodilujući rodenticid koji se koristi u dozi od 5 do 10 gr po rupi u kojoj se nalaze glodari, kako na otvorenom tako i na zatvorenom prostoru. Rupa u koju je metnut otrov el mamak obavezno se mora zatvoriti da ne bi došlo do trovanja divljači i drugi životinja koje žive po poljima. Cinkfosfid mamak čiji je nosač griz a ne pšenično zrno primenjava se u simenskoj proizvodnji žitarica, da ne bi došlo do kljanja zrna iz mamaka i narušavanja kvaliteta simenske robe.

Svitska zdravstvena organizacija procinjiva da glodari poidu el unište oko 33 miliona tona rane godišnje, što iznosi oko 5% od ukupne proizvodnje. S istom ranom bi se moglo ishraniti oko 130 miliona ljudi. Prema podacima Svitske organizacije za ishranu i poljoprivredu (FAO) štete od glodara iznose priko 5 milijardi USA \$.

Antikolin pra i Antikolin mamak spadaju u sporo dilujuće rodenticide čije se dilovanje sastoji u spričavanju zgrušavanja krvi kod glodara. Istu funkciju ima i Galibrom, preparat na bazi bromadiolona nove generacije antikoagulanta.

Glodari se ne mogu uništiti al se primenom rodenticida njeva brojnost smanjiva u razumne okvire računajući i na štete koje nanose.

Sa suzbijanjem glodara triba počet u drugoj kategoriji brojnosti navedeni u tabeli.

Kategorija brojnosti	Broj nastanjeni jazbina po jednom ha		
	hrčak	voluharica	poljski miš
I vrlo niska	do 0,2	do 10	do 10
II niska	0,2-1	10-50	10-500
III srednja	2-5	50-500	500-5000
IV visoka	6-20	500-2000	5000-20000
V vrlo visoka	21-50	2000-10000	20000-50000
VI kalamitet	više od 50	preko 10000	preko 50000

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

TALJOV NASLIDNIK

U današnje vrime, šah je čini se dosta izgubio na lipoti zbog svima dostupni kompjutera i šahovskih programa. To se posebno odnosi na vrhunski šah. Međutim, ipak je ostalo u svitu još par igrača koji nisu postali „robovi“ kompjutera i koji su zadržali svoju kreativnost za šahovskom tablom.

Jedan od nji je Aleksej Širov, koga

smatraje za Taljovog nasljednika. Rođen je prije 36 godina u Rigi a danas, živi u Španiji i igra za njevu reprezentaciju. Stil igre i šahovska filozofija mu je ista ko i njegovog zemljaka, jednog od najveći prvaka svita Mihaila Talja, i napadački i agresivan nuz česte intuitivne žrtve materijala.

Danas je s takim stilom teže proć i

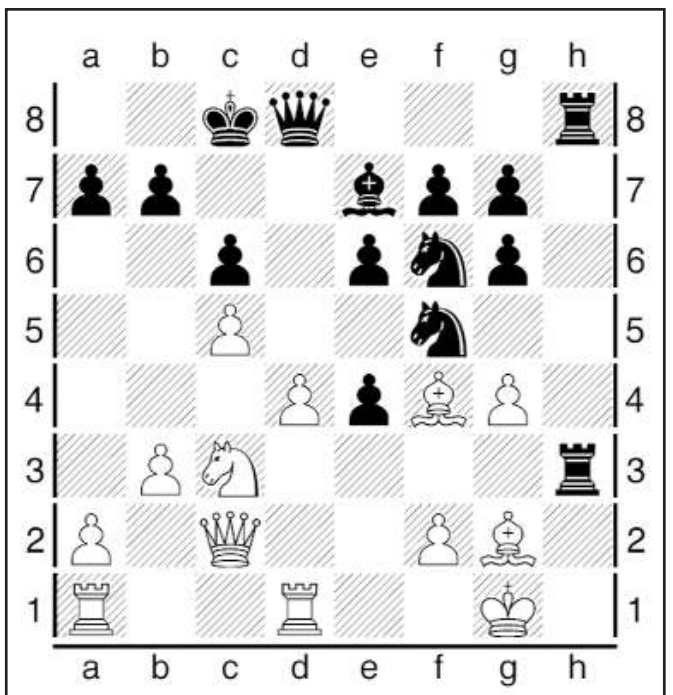
održat se u samom svitskom vrvu, jel je viština odbrane na vrlo visokom nivou. Taki stil vole ljubitelji šaha i mož se kast da je u dužem periodu njev ljubimac. Pri-kazaću vam jednu taku partiju, koja je odigrana ove godine i u kojoj je Širov vo-deći crne figure pronašo potpuno nov plan i ideju i na kraju sjajnim pozicionim žrtvama efektno završio partiju.

Inarkiev,E – Shirov,A

Karpov Poikovsky RUS 2008.

1.d4 d5 2.Sf3 c6 3.c4 Sf6 4.e3 Lf5 5.Sc3 e6 6.Sh4 Ovo je trenutno najaktuelnija varijanta u slavenskoj odbrani, di bili ostaje s lovačkim parom i pokušava ga iskoristit u dugoj pozicionoj borbi, di po pravilu nastaju mirne pozicije. **6...Lg6 7.Le2 Sbd7 8.0-0 Se4** Ovaj potez predstavlja novi plan crnog di crni tezi aktivnoj igri. Do sad su vođe crni figura igrali Le7 uz 0-0 što je bilom davalo minimalnu pridnost. **9.g3 Sd6 10.b3 Le7 11.Sxg6 hxg6** Crni je iznudio bilog da uzme lovca na g6, međutim otvorila se h linija za crnog topa i sad je već jasno da crni neće praviti malu rokadu. **12.Dc2 Sf6 13.Td1 Dc7 14.Lf1?** Bili ne osića opasnost i igra vrlo sporo i šematski. Tribalo je brzo tražit kontraigru na daminom krilu, jel je jasno da će crni napraviti veliku rokadu. **14...0-0-0 15.Lg2 Th5 16.c5?** Bili je izblokiro poziciju a triba da pokuša napadat. Pridnost crnog je sad jasna. **16...Sf5 17.h3 Tdh8! 18.e4** [18.g4 vodi direktno u poraz 18...Txh3 19.Lxh3 Txh3 20.gxf5 Dh2+ 21.Kf1 Dh1+ 22.Ke2 Df3+ 23.Ke1 Th1+ 24.Kd2 Dxf2+ 25.Se2 Th2 s neodbranjivim napadom.] **18...dxe4 19.Lf4 Dd8 20.g4 Txh3!** Diagram **21.gxf5** [Nakon 21.Lxh3 Txh3 22.gxf5 gxf5 crni bi imao 3 pešaka za topa, s tim što je bili kralj i dalje u opasnosti a crna pešačka masa je pokretljiva. Štogođ slično nastalo je i u partiji.] **21...Txc3! 22.Dxc3 Sd5 23.Dc1 gxf5** Bili stoji slabo uprkos tom što ima topa više. Njegove figure stoje slabo, kralj je u opasnosti, dok crna pešačka masa i dominantni skakač na d5 crnom garantuju veliku pridnost. **24.Kf1 Th4 25.Le5 Dh8 26.Ke1 Tg4 27.Lf1 Tg1** Bili kralj ne može pobić na damino krilo zbog Lg5.

28.Dc4 Dh4 29.Ke2 Lg5 30.Tdb1 f4 31.Tb2 f3+ 32.Kd1 e3 33.Ke1 e2 34.Txe2 Txf1+ I bili se pridlo zbog mata na h1. 0-1

Dragan Tovarišić: **HOROSKOP za NOVEMBAR**

OVAN: Novi događaji na poslovnoj sceni zaktivace od vas istancanu vistinu u prilagodavanju, razborite postupke, al i dobru procinu i izbor. Nuz dobre polazne pritpostavke, naročito kad se rišavaju važni poslovno-finansijski interesi, uspih ne bi tribo izostat. U naletu strasti el dilema u ljubavi, širom otvorite oči i poslušajte u svoje srce. Čuvajte se pokvarene rane.

BIK: Pokadkad će vam različiti događaji na poslovnoj sceni i odnos sa saradnicima dilovat zamorno, al brez obzira na različite faze uspona i padova, bićete zadovoljni svojim poslovnim bilansom i poštovanjem šta ćete uživati u krugu saradnika. Prid voljenom osobom nećete krit svoja velika očekivanja u budućnosti. Mogući povrimeni bolovi u pridilu stomaka.

BLIZANCI: Aktivno ćete učestvovati u novim događajima na poslovnom planu i nalazite se u društvu uspišni ljudi šta će vas podsticati na kreativno izražavanje. Dilovaćete samouvireno i mudro pripremati novu poslovnu strategiju. U ljubavnom životu dilovaćete vrlo energično, pokadkad mislite da je sve moguće i lako ostvariti. Povedite više računa o zdravlju!

RAK: Novi događaji na poslu zahtivaće od vas dobru vistinu i sigranje različiti uloga. Dilovaćete ambiciozno i pokušavati ostvariti vodeću ulogu među saradnicima, čerez čega će vam tribat i čija podrška. Prijaće vam interesovanje i pažnja šta ćete dobiti od voljene osobe, al su i velike šanse da se zaljubite u drugu osobu. Mogući problemi sa srcem.

LAV: Moraćete se prilagoditi novim uslovima rada i ostaviti dobar utisak na saradnike, što su sumnjali u vaše znanje i poslovne sposobnosti. Uz prikladni stil i upornost možete ostvariti svoje poslovne ciljeve na zadovoljavajući način. Povrimeno ćete poželjeti prikriti svoja osjećanja el tajne namire u ljubavnom životu, čerez čega ćete dilovati diplomatski. Mogući su problemi s želucom.

DIVICA: Nalazite se u kreativnoj fazi, imate sjajne ideje i priliku dokazati svoje poslovne sposobnosti u društvu saradnika. Uslovi u kojima se budete nalazili dilovaće promisljivo, al to vas neće sprječiti u ostvarivanju pozitivni rezultata. Nedostajace vam emotivna podrška, šta će dodatno uticati na vaše raspoloženje. Mogući nazebi el problemi sa dišnjim organima.

VAGA: Aktivno ćete učestvovati u novim događajima na vezanim za poslo, al nećete se želiti pomiriti niskim ograničenjima el prosičnim normama šta će namećati vaša okolina, nego ćete tražiti efikasniji način izražavanja. Vaše emotivno interesovanje za voljenu osobu nije trajnog karaktera, pa ćete se tako i ponašati. Ositićete priliv energije, pa zdravlje neće biti ugroženo.

ŠKORPIJA: Pridstoji vam aktivna uloga u poslovnom životu i niz dobri prilika. Brez obzira koliko ste cigurni u sebi i svoje sposobnosti zatražite čiji savit, prija neg se upuštite u novu poslovnu-finansijsku transakciju. Želićete više emotivne pažnje kako biste ositili pravi ljubavni zanos. Zdravstvena situacija biće stabilna.

STRILAC: Dinamika događanja na poslovnom planu zahtivaće vašu dobru procinu i ubranu akciju. Pozitivan trend šta će vas pratiti doneće niz novi poslovno-finansijski prilika za šta vam tribaju provirene informacije. Ako želite ostvariti svoje emotivne namire, tribaćete složiti sve kockice u „ljubavni mozaik“. I pored priliva pozitivne energije, mož bit da ćete morati kod likara.

UKRŠTENE RIČI

VODORAVNO: 1. Tirajuć primorat koga da napuštiti niko misto; 8. Pripadnici starogermanskog plemena; 9. Sveta stolica; 10. Kraća biluga Međunarodne unije za telekomunikacije; 11. Lična zaminica; 12. Njakat; 14. Strano muško ime; **16. Naš režiser sa slike, Stefan;** 23. Planina kod Trebinja; 24. Poklon; 25. Egipatski Bog Sunca; 26. Rišenje najvišjeg suda; 28. Seosko područje; 30. Alanova imenjakinja; 31. Posuda od oke;

USPRAVNO: 1. Rodni kraj; 2. Pribor za rad; 3. Necigurna po odu; 4. Misto u Etiopiji; 5. Naš atletičar; 6. Vrsta južnog voća; 7. Vrsta minerala; 13. Država pod emirom; 15. Mali red; 16. Karika; 17. Španski novac; 18. Lalina žena; 19. Barski gas; 20. Nataša odmila; 21. Jezero u Americi; 22. Dio čizme; 25. Pogrdan mađarski naziv za Bunjevca i Srbina; 27. Japanska mira za duljinu; 29. Lična zaminica.

Dragan Tovarišić

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: Karitas, amarela, koza, Am, a, Anita, VR, b, r, građani, SONJA KOLACARIĆ, imenovati, kuka, povirovati, ran, atona, arašidi.

JARAC: Dilovaćete kategorično u novim situacijama na poslu i postavljati stroge zahtive prid svoje saradnike šta će vam oni zamirati. Ipak strategija šta budete sprovodili doniće pozitivne rezultate, naročito u finansijskom smislu. Pokušavaćete ostvariti porodičnu sriću i poboljšati ljubavni dijalog, šta vam neće svaki put poč za rukom. Povrimena nerivoza.

VODOLIJA: Nalazite se u kreativnoj fazi i pozitivnom trendu, šta donosi nove mogućnosti i sjajnu priliku za ubranim napridovanjem. Imaćete dovoljno energije i ozbiljnu namiru za poboljšanje svog materijalnog statusa, al je važno poslovima prilaziti selektivno. Pritirana doza avanturizma mož ugroziti vaš odnos s ljubavnim partnerom. Zdravlje većim dilom dobro.

RIBE: Imate sjajnu viziju i dovoljno energije, tako da nove događaje na poslu nećete pripuštati slučaju. Stalo vam je poboljšati svoj položaj i materijalni status, al je važno poslovima prilaziti selektivno i pripoznat dobru priliku. Kvalitet ljubavne veze, pridstavljace vašu intimnu sriću i najlipče zadovoljstvo. Povedite računa o reproduktivnim organima!

OBAVIŠTENJE

Obavštavamo vas da će Bunjevački kulturni centar „Tavankut“ iz Donjeg Tavankuta 16. 11. 2008. godine u 19 sati u velikoj sali Doma kulture u Donjem Tavankutu, održat svoj tradicionalni godišnji koncert.

Ko gostujuća kulturno-umetnička društva nastupiće KUD „Mokrin“ iz Mokrina i KUD „Marija Burać“ iz Banatskog Novog Sela. Cina ulaznice je 100 dinara, a mož se kupit na dan koncerta od 18 do 19 sati, na blagajni Doma kulture, el 4. i 6. 11. 2008. godine od 19 do 21 sat u prostorijama BKC „Tavankut“ na adresi 26 Nova broj 2, 24.214 Donji Tavankut. Sve ostale informacije se mogu dobit na telefon 064/181-70-81.

Festivalski bilten

Godina II • Broj 2 • Bajmok 2008.

Cina: 150 dinara

FESTIVAL BUNJEVAČKI NACIONALNI ILA
„BAJMOK 2007“

BUNJEVAČKA ILA

www.hiz.co.yu

025/440-470

063/440-470

Sombor, Šeste Ličke 25

VRŠI IZOLACIJU VLAŽNIH

KUĆA

MAŠINSKO REZANJE

ZIDOVA

Drugi broj festivalskog biltena „Bunjevačka ila“ možete kupit kod:

Marije Horvat

024/550-230

064/05-96-371

Branka Pokornića

063/81-43-430

Kate Kumer

064/31-02-498

Lajče Bedekovića

764-878

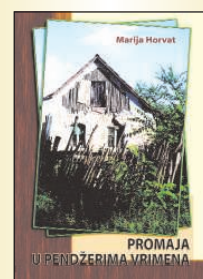

Foto monografija Marije Horvat „Promaja u pendžerima vrmena“

mož se kupit kod

autora telefon: 024/550-230

064/0596371

i u Galeriji „Moj kutak“

Braće Radić

br 5 Subotica

Panorama oglasi

NISMO JEDINI

NISMO NAJTIRAŽNIJI

AL' SE ČITA!

